

**Luovien alojen liiketoimintaa
ja kehitystä vauhdittamassa**

-

**Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskuksen
DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tukien vaikutukset -selvitys**

2018

MDI

SISÄLLYSLUETTELO

1	SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	3
1.1	Arviointityön tavoitteet ja toteutustapa.....	3
2	YLEISTÄ AVEKIN DIGIDEMO-, CREADEMO- JA CREMA-TUISTA	8
2.1	Yleiskuva	8
2.2	Tuen jakamisen perusteet ja kriteerit.....	11
2.3	Yhteenveto.....	12
3	AVEKIN TOIMINTAMALLIN JA TOIMINTAKÄYTÄNTÖJEN ONNISTUNEISUUS	14
3.1	Yleistä tuista ja toimintamallista.....	14
3.2	Toimivat käytännöt ja haasteet kyselytutkimuksen perusteella	14
3.3	Toimivat käytännöt ja haasteet haastatteluiden perusteella	16
3.4	Yhteenveto.....	19
4	DIGIDEMO-, CREADEMO- JA CREMA-TUKIEN VAIKUTUKSET	21
4.1	Katsaus aiempiin DigiDemo-määrärahan arviointeihin	21
4.2	DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tukien vaikutukset	23
4.2.1	Vaikutukset hankkeiden toteutukseen	23
4.2.2	Hankkeiden tulokset ja vaikutukset	31
4.3	Tukien laajempi merkitys ja lisäarvo.....	34
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	38
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	44

1 SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Tekijänoikeusjärjestö Kopioston yhteydessä toimiva Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK tukee tekijänoikeusvaroilla audiovisuaalista kulttuuria. AVEK on jakanut 2000-luvun alusta digitaalisen sisältötuotannon tukea luovilla aloilla toimiville yrityksille. Jaettavat tuet perustuvat tekijöiden yhteiseen käyttöön osoitettuun hyvitysmaksuvaroihin ja muihin tekijänoikeudellisiin korvausvaroihin audiovisuaalisen kulttuurin edistämiseen. Lisäksi AVEK huolehtii opetus- ja kulttuuriministeriön sille valtionavustuksilla myöntämien luovan kulttuurin määrärahojen jakamisesta.

AVEK myöntää tukea mm. luovien alojen tuotekehitystyöhön ja kulttuurivientiin, audiovisuaalisen alan tekijöiden jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä festivaalien ja tapahtumien järjestämiseen. Lisäksi AVEK myöntää tukea lyhyt-, dokumentti- ja animaatioelokuvien sekä mediataideteosten tuotantoon. Opetus- ja kulttuuriministeriön DigiDemo- ja CreaDemo-määrärahoista tukea myönnetään kulttuuristen sisältöjen ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämiseen.¹

Tämä arviointi koskee AVEKin jakamien tukien vaikutuksia rajoittuen opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin luovan kulttuurin valtionavustuksiin. Näitä ovat DigiDemo-määräraha ja CreaDemo-määräraha.² DigiDemo on tuotekehitystuki, joka on tarkoitettu uusien audiovisuaalisten tai muiden kulttuurisältöjen ja niiden kerronnan muotojen kehittämiseen. CreaDemo-tuet on puolestaan tarkoitettu laajemmin luovien alojen ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämishankkeisiin. Lisäksi AVEK myöntää CreMa-tukia luovan alan yritysten monialaiseen tuotekehitysyhteistyöhön.

1.1 Arviointityön tavoitteet ja toteutustapa

Työssä arvioitiin AVEKin jakamien opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämien valtionavustustukien tuloksia ja vaikutuksia hanke- ja yritystasolla sekä laajemmin tukien merkitystä ja lisäarvoa luovalle alalle. Tukien vaikutuksia on pyritty työssä tarkastelemaan sekä kokonaisuutena että mahdollisuuksien mukaan tukimuodoittain. Arvioinnin toteutuksessa pyrittiin myös huomioimaan aiemmin tehtyjen arviointien tulokset ja niissä käytetty metodiikka³. Arviointityön tavoitteita ja sisältöä määrittäviä kysymyksiä ovat olleet mm:

- miten toimivia AVEKin jakamien tukien toimintamalli ja toimintakäytännöt ovat?
- mikä on ollut tukien (demotuki) vaikutus tuotannon käynnistämiseen?
- mikä on ollut tukien (konseptituet) vaikutus palvelun tuotteistamiseen ja tuotannon mahdollistamiseen?
- millainen on ollut tukien vaikutus muun tuotantorahoituksen saantiin?
- millainen on ollut tukien vaikutus yritysten menestymiseen?
- mikä on tukien merkitys ja rooli alan muiden rahoitusinstrumenttien joukossa?
- mikä on ollut AVEKin ja sen jakamien tukien laajempi merkitys ja lisäarvo luoville aloille?
- miten tukien jakamisen toimintamallia ja toimintakäytäntöjä voitaisiin edelleen kehittää?

¹ AVEKin myöntämät tämänhetkiset tuet ovat: Dokumentti- ja lyhytelokuvien käsikirjoitus- ja tuotantotuki; Mediataiteen tuki; Kehittelytuki Vieteri; Koulutustuki; Kansainvälistymistuki; Audiovisuaalisen kulttuurin tuki; DigiDemo-ohjelman tuet; CreaDemo-tuet; CreMA-määrärahan haku; StepDemo-tuki nuorten osallistamiseen; LIFT Pitch; AVEKin ja EMMAn mediataiteen yhteistuo-
tanta sekä Mediarata.

² Tuot myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriön AVEKille myöntämästä DigiDemo-ohjelman toimeenpanoon tarkoitettusta määrärahasta, joka on valtion talousarviossa momentilla Rahapelitoiminnan voittovarat taiteen edistämiseen.

³ Aiemmin AVEKin tuista tehdyt arvioinnit kohdistuivat vain DigiDemo-ohjelmaan, joten menetelmällisesti ja sisällöllisesti täysin samankaltaista arviointia ei ollut tarkoituksenmukaista toteuttaa.

Työ toteutettiin neljän toisiaan tukeneen työvaiheen kautta, joita olivat:

1. Kokonaiskuvan muodostaminen AVEKin DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMa-tuista

Työprosessin ensimmäisessä vaiheessa luotiin kirjallisiin dokumentteihin ja asiantuntijahaastatteluihin perustuva kokonaiskuva AVEKin jakamista tuista ja AVEKin toimintaympäristöstä. Osana työvaihetta toteutettiin sekundaarianalyysi DigiDemo-ohjelmaa koskevien aiempien arviointien⁴ tuloksista. Työvaiheen tulokset toimivat perustana työn seuraavassa työvaiheessa tehdyn kausaalimallin laatimisessa tukien vaikutuksista.

2. Kausaalimallin laatiminen tukien vaikutuksista

Osana kokonaiskuvan muodostamista vaikutusten arvioinnin tueksi laadittiin kausaalimalli AVEKin jakamien valtionavustuksen alaisten tukien tuloksista ja vaikutuksista. Mallin laatiminen perustui tukien myöntökriteereiden ja tavoitteiden sekä hankkeiden sisällön perusteella tunnistettuun vaikutusdynamikkaan sekä aiempien arviointien tuloksista tunnistettujen vaikutuspolkujen laatimiseen. Kausaalimallia käytettiin lähtökohtana tukien vaikutusten yksityiskohtaisemmassa tunnistamisessa työvaiheessa 3.

3. Analyysi AVEKin jakamien tukien vaikutuksista

Työvaiheessa arvioitiin AVEKin jakamien tukien vaikutuksia hanke- ja yritystasolla sekä laajemmin tukien merkitystä ja lisäarvoa luovalla alalla. Vaikutusten tunnistamisessa huomioitiin vaikutusten synnyn välillinen dynamiikka: 1) tukien suorat tulokset ja vaikutukset, 2) tukien epäsuorat vaikutukset sekä 3) tukien merkitys ja lisäarvo laajemmin luovalle alalle ja yhteiskuntaan. Edellisessä työvaiheessa laadittua kausaalimallia käytettiin työssä vaikutusten tunnistamisen ja tulkinnan viitekehyyksenä.

Menetelminä työvaiheessa käytettiin kyselytutkimusta, asiantuntijahaastatteluja sekä yhteisiä työkouksia tilaajan kanssa.

Kyselytutkimus vuosina 2014-2017 DigiDemo-, CreaDemo ja/tai CreMA tukia saaneille toimijoille

Kyselyn toteutus

Päämenetelmänä AVEKin toimintamallin toimivuuden ja tukien aikaansaamisen vaikutusten tunnistamisessa käytettiin sähköistä kyselyä kaikille DigiDemo-, CreaDemo- sekä CreMA -määrärahoja vuosina 2014-2017 saaneille toimijoille. Kyselyllä pyrittiin saamaan mahdollisimman laajasti tuen saajien näkökulmasta tietoa saaduista tuista (tuki-instrumentti, tukimuoto, tuen määrät, käyttökohde), hankkeiden sisällöstä, muusta saadusta rahoituksesta, tuella aikaansaaduista tuloksista sekä tuella aikaansaaduista vaikutuksista. Kyselyn sisältö oli osittain vastaava edellisen DigiDemo-arvioinnin kyselyn kanssa.

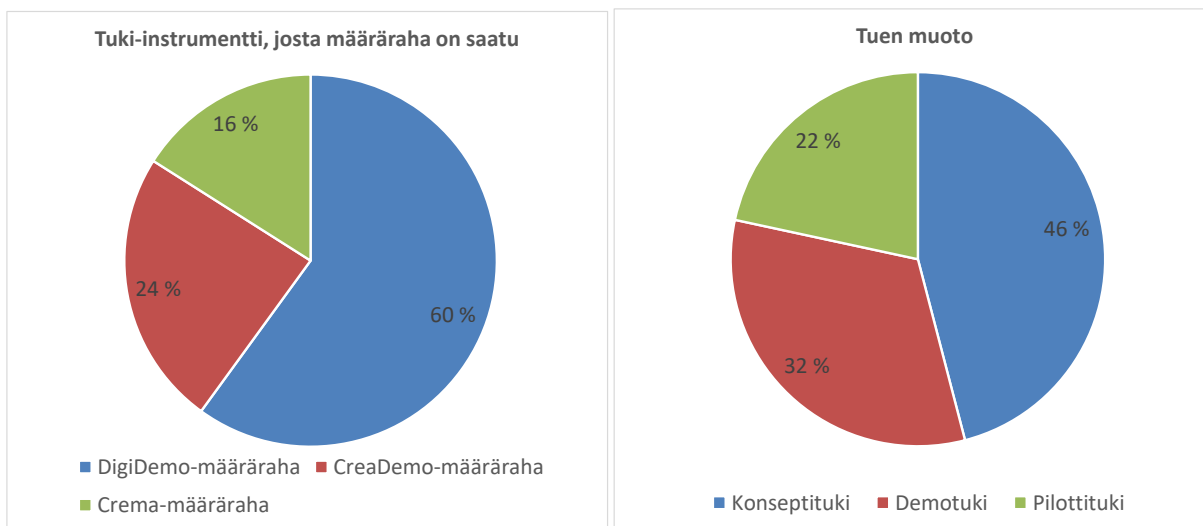
Kysely käynnistettiin 27.11.2018 ja vastausaika oli kolme viikkoa 18.12.2018 asti. Kysely käynnistettiin AVEKin lähettämänä avoimena linkkinä 449 henkilölle, jotka edustavat kaikkia vuosina 2014-2017 tukea saaneita tahoja, joille AVEKilta löytyi sähköpostiyhteystieto.

Vastauksia kyselyyn saatiin sen päättyessä 76 kappaletta. Vastausprosentti oli näin ollen 17 (%).

⁴ a) State Support for Digital Content Creation in Finland. Evaluation of the DigiDemo Programme in 2003-2006” (OKM 2008:39); b) DigiDemo-ohjelmasta tuetut hankkeet 2007-2011. Cuporen verkkojulkaisuja 9/2011.

Taustatietoja kyselyn vastauksista

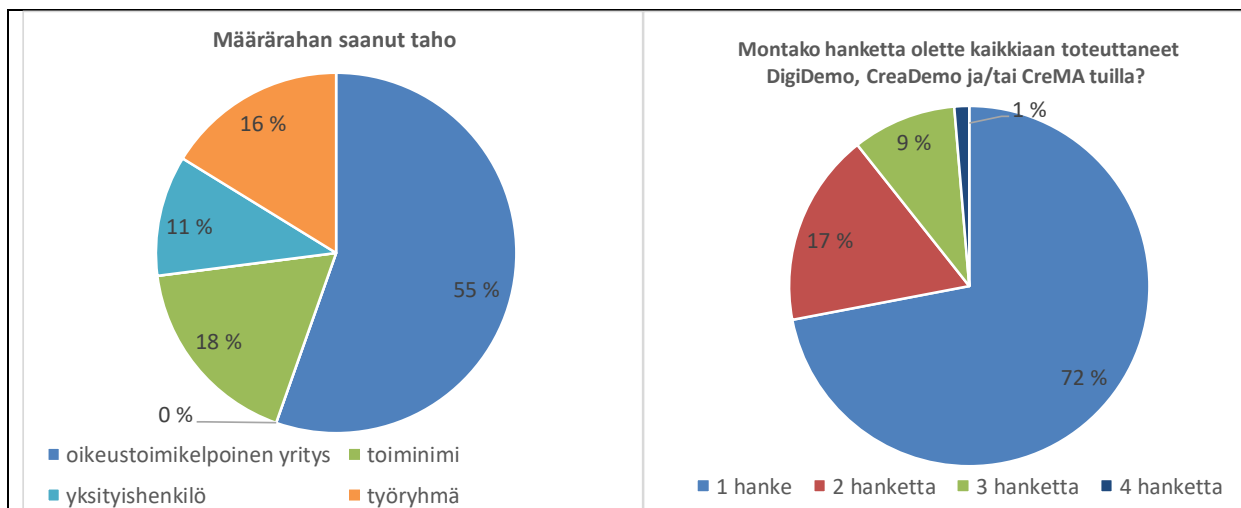
Seuraavassa on esitetty taustatietoa kyselyn vastaajista. Vastauksia saatiin kaikkiin kolmeen tuki-instrumenttiin liittyen, pääpainon ollessa kuitenkin DigiDemo-tuen saajissa. Vastaajat olivat saaneet myös kaikista tukimuodoista, konseptituesta, demotuesta sekä pilottituesta, rahoitusta. Kokonaisuutena vastaukset edustavat varsin hyvin tuen saajien jakaumaa eri tuki-instrumentteihin sekä tukimuotoihin. Vastausmäärän rajallisuudesta johtuen kaikissa tarkasteluissa ei pystytty tekemään tuki-instrumentteihin ja tukimuotoihin vertailua tutkimuskysymyksiin liittyen.

Kuva 1. Kyselyn vastaajien tietoja, mistä tuki-instrumenteista ja tukimuodoista rahoitusta on saatu (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

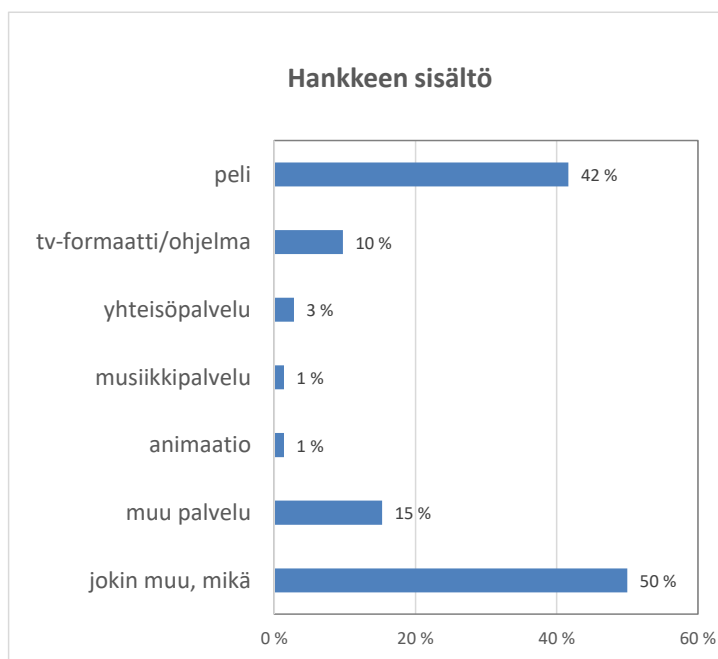
Kyselyn vastaajista suurin osa, yli puolet, edustivat oikeustoimikelpoisia yrityksiä, jotka olivat saaneet AVEK-tukia hankkeisiinsa. Yritysten edustajat olivat suurin joukko myös kyselyn perusjoukossa, joilla kyselyt kohdistettiin. Vastaajajoukossa oli lisäksi myös toiminimiä, yksityishenkilöitä sekä työryhmiä. Vastauksia ei saatu mm. yritysverkostoilta ja ammattitoimintaa harjoittava yhdistyksiltä, joita on ollut tuen saajien joukossa.

Suurin osa vastaajista oli toteuttanut DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuilla yhden hankkeen. Vastaajajoukossa löytyi kuitenkin myös niitä, jotka olivat toteuttaneet useampia hankkeita ja joilla oli kokemusta AVEK -tuista ja AVEK toimintakäytännöistä useamman hankkeen osalta. Suurimmillaan vastaajajoukossa oli toteutettu neljä hanketta DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuilla.

Kuva 2. Kyselyn vastaajien taustatietoja (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-rahoituksella toteutetuissa hankkeissa on kehitetty erityisesti pelejä⁵. Lisäksi hankkeissa on kehitetty myös tv-formaatteja/ohjelmia sekä erityyppisiä palveluita. Jokin muu -vastauksissa on usein mainittu myös erityyppiset pelikonseptit, virtuaalitodellisuussovellukset, digitaaliset työkalut (mm. suunnitteluun, käsikirjoituksiin jne.), tuotantotekniikan kehitysratkaisut, tapahtumaformaatit, luovan alan teknisten ratkaisujen kehittäminen sekä materiaalien/digitaalisten AV-ympäristöjen valmistusmenetelmät⁶. Kokonaisuutena hankkeissa on varsin laaja skaala erityyppisiä luoviin aloihin liittyviä kehittämisideoita, joissa kuitenkin erityisesti digitaalisiin peleihin liittyvä ideat painottuvat selvimmin.

Kuva 3. Kyselyyn vastauksia, mitä hankkeessa tavoiteltiin (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

Vastaajajoukon kohdalla kyselyn ajankohdassa käynnissä oli yhteensä 13 hanketta ja päättyneitä hankkeita oli 62 kappaletta. Päättyneistä hankkeista selvästi suurin osa (n. 3/4 osaa) oli päättyneet vuosien 2017 ja 2018 aikana. Hankkeiden keskimääräiseksi kestoksi ilmoitettiin 10,8 kuukautta ja mediaani oli 8 kuukautta. Lyhimmillään hanke oli kestänyt 3 kuukautta ja pisimmillään 30 kuukautta.

⁵ Huomioitava, että CreaDemo tai CreMA-rahoitukset eivät pääsääntöisesti ole tarkoitettu pelien kehittämiseen.

⁶ Jokin muu, mikä -vastauksissa painottuu koko vastaajajoukkoa enemmän CreaDemo- ja CreMA-hankkeet

Työosio 4. Yhteenveto ja johtopäätökset

Arviointiprosessin lopuksi työn tulokset ja keskeiset havainnot koottiin kokonaisvaltaisiksi toimeksiannon arviointikysymyksiä koskeviksi johtopäätöksiksi. Arvioinnin lopulliset johtopäätökset ja kehittämissuhteet perustuvat useasta lähteestä saatavaan analysoituun tietoon sekä tämän tiedon kokonaisvaltaiseen tulkintaan.

Arviointi toteutettiin loka-joulukuun 2018 välisenä aikana. Työtä on toteutettu tiiviissä yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Arviointityötä on tukenut ja ohjannut ohjausryhmä, jolla oli tärkeä rooli näkemyksellisen aihealueeseen liittyvän asiantuntemuksen välittämisessä työhön. Ohjausryhmän kokoonpano oli pääsihteeri Juha Samola (AVEK), ohjaaja, tuotantoneuvoja Milla Moilanen (Filmill) ja tuotantokoordinaattori Erja Mäki-Iso (AVEK).

2 YLEISTÄ AVEKIN DIGIDEMO-, CREADEMO- JA CREMA-TUISTA

2.1 Yleiskuva

Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK toimii tekijänoikeusjärjestö Kopiosto ry:n yhteydessä, ja se on perustettu vuonna 1987. AVEK jakaa tekijöiden yhteiseen käyttöön osoitettuja hyvitysmaksuvaroja ja muita tekijänoikeudellisia korvausvaroja audiovisuaalisen kulttuurin edistämiseen. Lisäksi AVEK huolehtii opetus- ja kulttuuriministeriön sille valtionavustuksilla myöntämien luovan kulttuurin määrärahojen jakamisesta.

Tämän tutkimuksen kohteena olevat DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-määrärahat ovat julkista luovan kulttuurin tukea ja perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön AVEKille myöntämiin valtionavustuksiin.

Vuonna 2002 aloitettiin digitaalisiin päätelaitteisiin tarkoitettujen audiovisuaalisten sisältöjen tuotekehityksen tukeminen kokeiluluonteisesti. Yhtenä kokeilun tavoitteena oli nostaa Suomi tietoliikenneteknologian ohella merkittäväksi sisältöteolliseksi maaksi. Kokeilu käynnistettiin opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta, ja tuki nimettiin Sisältötuotannon kehitysrahaksi. Vuonna 2006 kokeilua päätettiin uudistaa, ja se muutettiin kolmivuotiseksi DigiDemo -tueksi 2006–2008. Myöhemmin vuonna 2009 tuki sai vakinaisen aseman ja on siitä lähtien ollut valtionavustus, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskukselle AVEKille vuosittain.⁷

DigiDemo-tuen avulla pyritään tukemaan mielekkäiden kulttuurisisältöjen ja -palveluiden kehittämistä. Tuki on tarkoitettu digitaalisiin päälaitteisiin soveltuvien uusien audiovisuaalisten tai muiden kulttuurisisältöjen tuotekehitykseen. Tukea myönnetään demoversioiden tekemiseen, näitä edeltävään konseptisuunnitteluun sekä sarjamoitoisten ohjelmien pilottijaksojen tuottamiseen. Demo- ja pilottitukien tavoitteena on kehittää konseptiksi jalostettu sisältöhanke demoksi tai pilotiksi, joilla hanke on esiteltävissä mm. rahoittajille, levittäjille tai jakelijoille kaupallisen mittakaavan tuotantoa varten. Konseptitukien tavoitteena taas on kehittää sisältöhanke idea demoksi tai pilotiksi. DigiDemo-tuen alkuperäisenä tavoitteena oli nostaa Suomi tietoliikenneteknologian ohella merkittäväksi sisältöteolliseksi maaksi, mutta sittemmin DigiDemo-tuen avulla on tuettu laajemminkin monia luovan alan tekijöitä. DigiDemo-tukeen myönnettävä määräraha on valtion talousarviossa momentilla ”Rahapeliteoiminnan voittovarot taiteen edistämiseen”. Myönnettävien tukien kokonaismäärä vahvistetaan vuosittain opetus- ja kulttuuriministeriön AVEKille myöntämässä valtionavustuspäätöksissä. Päätökset tuen myöntämisestä tekee DigiDemo-tuen asiantuntijaryhmä.⁸

Vuodesta 2003 lähtien DigiDemo-tukea on jaettu yhteensä noin 9,5 miljoonaa euroa. Tuen saajia on ollut runsas tuhat eli noin kolmannes tuen hakijoista. Hakemuksia on ollut noin 3 400 kpl. Tukea on haettu noin 46 miljoonaa euroa, josta myönnetty määrä on noin viidesosa.

⁷ <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/tarja-savolainen-digidemo-ohjelmasta-tuetut-hankkeet-2007-2011>

⁸ <https://www.kopiosto.fi/AVEK/tuen-hakijoille/tukiohjeet/>

Vuodesta 2011 lähtien on DigiDemo-tuen ohella ollut käytössä CreaDemo-tuki. Se on luovalle kulttuurille kohdennettu määräraha, joka on tarkoitettu erityisesti luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämishankkeisiin⁹. Tukea myönnetään yritysten, alan ammattilaisten tai ammattitoimintaa harjoittavien yhdistysten tuotekehityshankkeisiin, joissa etsitään uusia luovien alojen ja kulttuuriyrittäjyyden tuote- tai palveluinnovaatioita. Myös CreaDemo-tuki on opetus- ja kulttuuriministeriön AVEKille myöntämää määrärahaa, joka on valtion talousarviossa momentilla ”Rahapelitoiminnan voittovarot taiteen edistämiseen”. Tuen tavoitteena on, että sen avulla voitaisiin synnyttää luovaan osaamiseen perustuvia tai sitä hyödyntäviä uusia tuotteita, menetelmiä tai palveluita. Tukea voidaan myöntää demon, pilotin tai prototyypin valmistamiseen tai konseptin suunnitteluun. Demotukien tavoitteena on kehittää sisältösuunnitelma demoksi, prototyypiksi tai pilotiksi, joilla hanke on esiteltävissä mm. rahoittajille, levittäjille tai jakelijoille kaupallisen mittakaavan tuotantoa varten. Konseptitukien tavoitteena taas on kehittää sisältöhanke idea konseptiksi.¹⁰

Vuoden 2011 lopussa opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi AVEKille erillisen CreaDemo-tukeen liittyvän määrärahan käytettäväksi luovien alojen sekä teollisuus-, palvelu- ja muiden alojen liiketoimintamallien kehittämiseen vuoden 2012 aikana. Myönnettyä määrärahaa on kanavoitu CreMa-tuen kautta. Ensimmäinen CreMa-tuki oli 275 000 euroa ja hanke suunniteltiin kevään aikana yhteistyössä Lapin, Pohjanmaan ja Pohjois-Savon ELY-keskusten sekä Avoin Tampere -hankkeen kanssa.¹¹ Sitten CreMa-tukea on myönnetty säännöllisesti vuosittain luovan alan yritysten monialaiseen tuotekehitystyöhön. Keskeistä on edistää luovien alojen kumppanuuksia ja yhteiskehittämistä muun elinkeinoelämän välillä. Ensimmäisen vaiheen alkurahoituksesta vastaa AVEK, ja toisen vaiheen projektirahoituksesta aluekohtainen ELY-keskus. AVEK myöntää ensimmäisen vaiheen tukea uusien luovaa osaamista hyödyntävien palveluiden ja tuotteiden kehittämiseen, innovatiivisille hankkeille, joilla on merkittävä vaikutus hakijayrityksen liiketoimintaan ja hankkeille, jotka täyttävät normaalit ELY-rahoituksen vaatimukset¹². CreMa-tuen osalta vuosien 2016–2017 toimintakertomuksen perusteella kahdessa viimeisessä CreMa-haussa alueellista tukea on kanavoitunut eniten Uudellemaalle, Lappiin ja Varsinais-Suomeen.

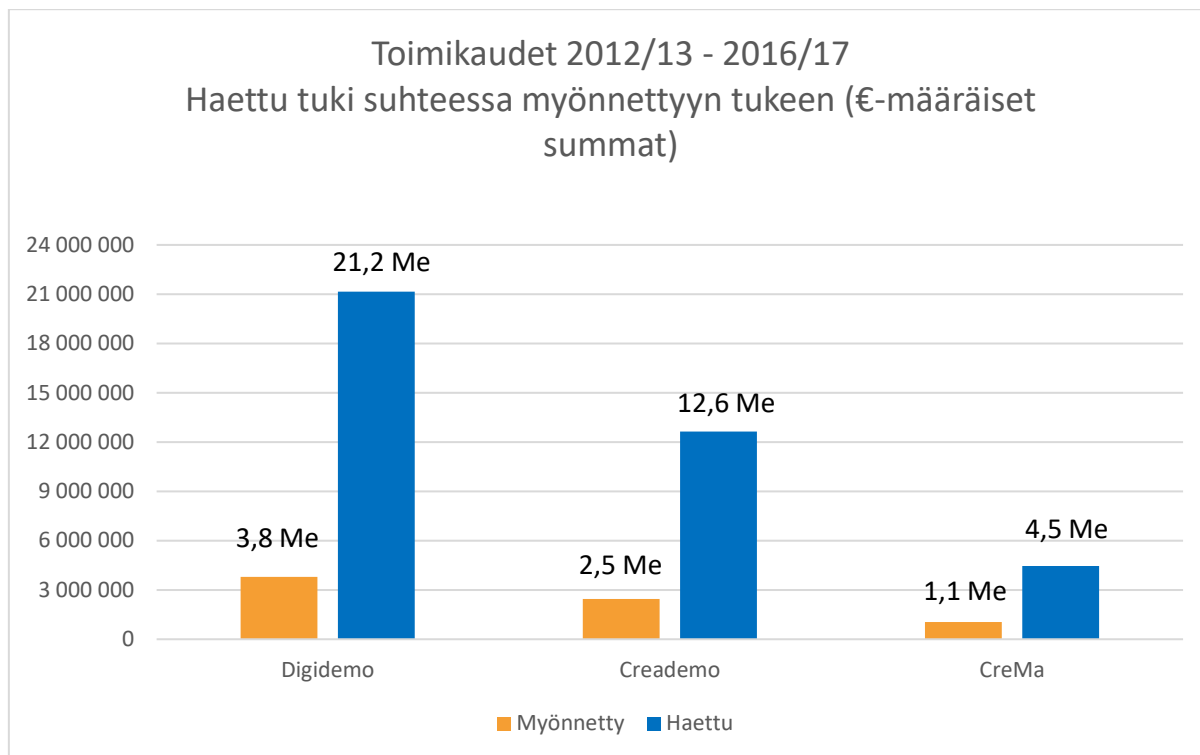
Vuodesta 2011 lähtien CreaDemo- ja CreMA-tukia koskevia hakemuksia on toimitettu noin 1 600 kpl, yhteismäärältään lähes 20 miljoonaa euroa. Näistä on hyväksytty 457 kpl (28 %) ja tukea on myönnetty noin 4,2 miljoonaa euroa, joka on runsas viidesosa haetusta. Euromääräisesti pienin erotus haetun ja hyväksytytuen välillä on CreMa-määrärahan piirissä, joka on AVEKin myöntämistä tuista myös määrällisesti pienin. CreMa-määrärahan piirissä myönnetty tuki suhteessa haettuun tukeen on 25 %, kun taas suurin erotus haetun ja hyväksytytuen välillä on DigiDemo-määrärahalla, joka on puolestaan AVEKin myöntämistä tuista määrällisesti suurin. DigiDemo-määrärahan piirissä myönnetty tuki suhteessa haettuun tukeen on 14,3 %.

⁹ https://www.kopiosto.fi/avek/ajankohtaista/ajankohtaista_arkisto/2012-2013/fi_FI/avek_toimintakertomus_2011_2012/

¹⁰ <https://www.kopiosto.fi/AVEK/tuen-hakijoille/tukiohjeet/>

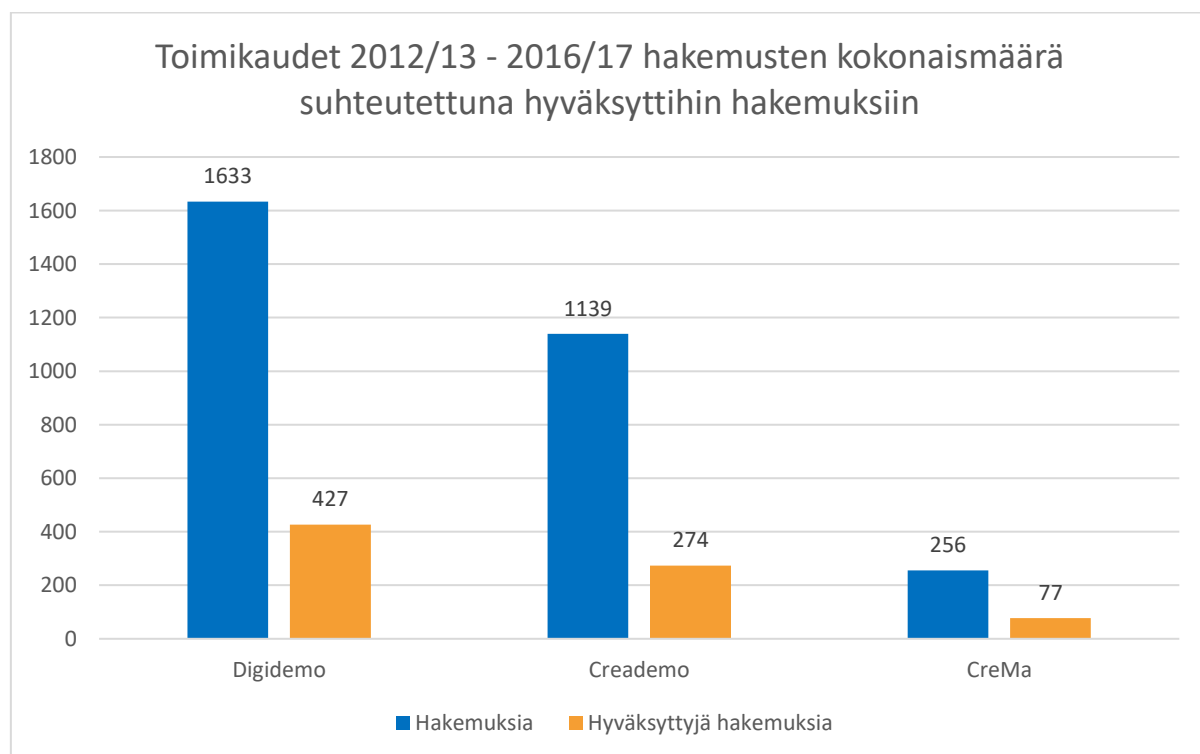
¹¹ https://www.kopiosto.fi/avek/ajankohtaista/ajankohtaista_arkisto/2012-2013/fi_FI/avek_toimintakertomus_2011_2012/

¹² <https://www.kopiosto.fi/AVEK/tuen-hakijoille/tukiohjeet/>

Kuva 4. Haettu tuki suhteessa myönnettyyn tukeen. (Lähde: AVEKin vuosittaiset toimintakertomukset)

Myös hyväksytyjen hakemusten määrää verrattaessa hakemusten kokonaismäärään, CreMa-määrärahalla on korkein hyväksymisprosentti (30 %). Alhaisin hyväksymisprosentti (24 %) on puolestaan Creademo-määrärahalla. DigiDemo-määrärahan hyväksymisprosentti on 26 (%).

Kuva 5. Hakemusten kokonaismäärä suhteutettuna hyväksyttihin hakemuksiin. (Lähde: AVEKin vuosittaiset toimintakertomukset)

2.2 Tuen jakamisen perusteet ja kriteerit

DigiDemo- ja CreaDemo-tukien kriteerit ovat yhteneväiset. Molempien määrärahojen piirissä demo- ja pilottitukea voidaan myöntää vain oikeustoimikelpoisille yrityksille, jotka on rekisteröity ennen hakuajan umpeutumista. Konseptitukea voidaan myöntää myös yksityishenkilölle, toiminimelle tai työryhmälle. Työryhmien kohdalla hakijana toimii työryhmän nimeämä vastuhenkilö. Tukea ei myönnetä esimerkiksi jo tehtyyn kehitystoimintaan, yrityksen perustoimintaan tai puhtaasti teknologisiin hankkeisiin. Huomioitavaa on, että CreaDemo-tukea ei myönnetä digitaalisiin päätelaitteisiin tarkoitettujen kulttuurisisältöisten hankkeiden tuotekehitykseen (DigiDemo) tai kulttuurin matkailulliseen tuotteistamiseen, jota varten on opetus- ja kulttuuriministeriöstä erikseen osoitettu määräraha.

DigiDemo-tuen osalta AVEK myöntää tukia kaksi kertaa vuodessa, kun taas CreaDemo-määrärahan osalta tukia myönnetään kerran vuodessa. Muutoin ehdot ovat yhtenäiset näiden kahden tuen osalta. Tuet maksetaan kahdessa erässä. Ensimmäinen erä maksetaan heti sopimuksen allekirjoituksen jälkeen ja jälkimmäinen erä loppuselvityksen hyväksymisen jälkeen. Ensimmäinen maksatuserä on yleensä noin 80 % myönnetystä tuesta.

Tukea saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon se on myönnetty ja sellaisin ehdoin, joita tuen myöntämisen yhteydessä saajan kanssa tehtävässä sopimuksessa tarkennetaan. Demo- ja pilottimuotoiset tuet voivat olla enintään 60% hankkeen hyväksyttämistä kustannuksista.¹³

Molemmat tuet ovat harkinnanvaraisia ja hakemusten arviointi ja keskinäinen vertailu perustuvat asiantuntijoiden kokonaisarviointiin. Hakemusten arvioinnissa erityistä huomiota kiinnitetään seuraaviin seikkoihin:

- kehiteltävän sisällön tai hankkeen uutuusarvoon tai muuhun sisällölliseen innovaatioon
- perusteluihin konseptin, demon tai pilotin tarpeesta
- hakijan osoittamaan kokemukseen aikaisemmasta vastaavasta toiminnasta
- hakijan talouden tilaan

CreMa-tukea AVEK myöntää kerran vuodessa. Rahoituksella tuetaan hankkeita, jotka synnyttävät uusia tuotteita, palveluita tai toimintamalleja, parantavat eri toimialojen välistä yhteistyötä, luovan ja perinteisen yritysosaamisen yhteensovittamista sekä kehittävät luovien alojen yrittäjyyttä. Rahoitusta haettaessa on huomioitava seuraavat kriteerit:

- hakijan tulee olla luovan alan yritys tai useamman yrityksen verkosto
- hankkeessa tulee olla yhteistyökumppanina vähintään yksi teollisuus-, palvelu- tai muiden kuin luovien alojen yritys tai näiden verkosto
- hakemuksen liitteenä on oltava yhteistyökumppanina toimivan muun toimialan yrityksen/verkon kirjallinen sitoutuminen hankkeeseen

Edellä mainittujen kriteerien lisäksi hakijoille on asetettu rahoitukseen liittyviä kriteerejä. Hakijoilta edellytetäänkin omarahoitusosuutta:

¹³ <https://www.kopiosto.fi/AVEK/tuen-hakijoille/tukiohjeet/>

- CreMA-rahoitus voi olla 60 % hankkeen kokonaiskustannuksista.
- 40 % omarahoitusosuuteen voidaan laskea myös hakijan omia työkustannuksia.
- Myös hankepartnerina toimivan muun alan yrityksen taloudellinen osallistuminen hankkeen kustannuksiin on suotavaa, mutta ei pakollista.

Tukea ei myönnetä esimerkiksi yrityksen perustoimintaan, tilaustöihin tai laitehankintoihin. Tuettavilla hankkeilla on oltava merkittävä vaikutus yrityksen liiketoimintaan. Hankkeiden tulee olla lisäksi innovatiivisia ja yleensä yrityksen kannalta merkittäviä. Hankkeiden tulee myös täyttää normaalit ELY-keskusten tuettaville hankkeille asettamat kriteerit. Hankkeita arvioitaessa painotetaan erityisesti niiden uutuusarvoa, innovatiivisuutta, taloudellista toteuttamiskelpoisuutta, liiketoimintapotentiaalia ja kansainvälistä potentiaalia.¹⁴

Kaikki yllä mainitut määrärahat ovat EU:n valtiontukisääntelyn mukaista de minimis -tukea (vähämerkityksinen tuki), jonka enimmäismäärä yritykselle voi olla enintään 200 000 euroa kolmen perättäisen verovuoden jakson aikana.

2.3 Yhteenveto

AVEKin myöntämistä tuista DigiDemo-tuki on ainut, jota myönnetään kaksi kertaa vuodessa, kahden haun perusteella. Digi- ja CreaDemo-tukia jaetaan melko yhteneväisten kriteerien mukaan sillä erotuksella, että CreaDemo-tukea on joitain poikkeuksia lukuun ottamatta myönnetty vain kerran vuodessa, yhden haun perusteella. Molempia tukia maksetaan kahdessa erässä siten, että suuren osan myönnetystä tuesta saa jo alkuvaiheessa käyttöön. CreMa-tuki sen sijaan poikkeaa näistä kahdesta muusta määrärahasta siltä osin, että sen prosessointi on kaksivaiheinen jakautuen AVEKin ja tapauskohtaisen, alueellisen ELY-keskuksen vastuulle.

Taulukko 1. Yhteenveto arvioinnin kohteena olevista määrärahoista.

Tuki	Tuen käyttötarkoitus	Tuen tavoitteet	Tuen kanavoituminen	Tuen saajat
DigiDemo	Digitaalisiin pääte-laitteisiin soveltu-vien uusien audio-visuaalisten tai muiden kulttuurisi-sältöjen tuotekehitys.	Tuki kohdistuu mielekkäiden kulttuurisisältöjen ja -palveluiden kehittämiseen. Demo- ja pilottitukien tavoitteena on kehittää konseptiksi jalostettu sisältöhanke demoksi tai pilottiksi, joilla hanke on esiteltävissä mm. rahoittajille,	AVEK myöntää DigiDemo-tukea kaksi kertaa vuodessa. Myönnetty tuki maksetaan kahdessa erässä. Ensimmäinen erä maksetaan ensi tilassa sopimuksen allekirjoituksen jälkeen ja jälkimmäinen erä loppuselvityksen hyväksymisen jälkeen. Ensimmäinen	Vuosina 2014–17 tukea saaneille tahoille kohdistetun kyselyn perusteella suurin osa DigiDemo-, CreaDemo- tai CreMa-tukia vastaanottaneista tahoista on ollut oikeustoimikelpoisia yrityksiä (56 %). Loput vastaanottaneista tahoista ovat olleet toiminnimellä (17 %), työryhmissä (16 %) ja yksityishenkilöitä (11 %). Suurin tunnistettavissa oleva

¹⁴ <https://www.kopiosto.fi/AVEK/tuen-hakijoille/tukiohjeet/>

		levittäjille tai jakelijoille kaupallisen mittakaavan tuotantoa varten. Konseptituen tavoitteena taas on kehittää sisältö-hankkeen idea demoksi tai pilotiksi.	mäinen maksutuserä on yleensä noin 80 % myönnetystä tuesta.	toimiala oli pelit. Valtaosa vastaajista kuitenkin ilmoitti hankkeensa sisällön koskevan ”muita palveluita” tai ”muuten määriteltävissä” olevia teknologiaa ja kulttuurialaa yhdistäviä hankkeita.
Crea-Demo	Tuotekehityshankkeisiin, joissa etsitään uusia luovien alojen ja kulttuuriryrittäjyyden tuote- tai palveluinnovaatioita.	Tuen tavoitteena on synnyttää luovaan osaamiseen perustuva tai sitä hyödyntävä uusi tuote, menetelmä tai palvelu. Demo- ja pilottitukien tavoitteet ovat yhteneväisiä DigiDemo-tuen kanssa.	AVEK myöntää CreaDemo-tukea kerran vuodessa. Myönnetty tuki maksetaan kahdessa erässä samoin periaattein kuin DigiDemotuki.	Ks. yllä oleva osio.
CreMa	Luovien alojen ja muiden toimialojen osaamisen yhdistämiseen sekä yhteistyön ja liiketoimintamallien kehittämiseen.	Myönnetään luovien alojen sekä teollisuus-, palvelu- ja muiden alojen liiketoimintamallien kehittämiseen. Vuonna 2018 tavoitteena on ollut käynnistää n. 20–30 luovien alojen ja muiden alojen monialaista pilotihanketta ja näin edistää uusien tuotteiden, palveluiden tai toimintamallien syntymistä.	CreMa on alueellinen tuki, joka toteutetaan yhteistyössä alueellisten ELY-keskusten kanssa. Rahoituspäätöksissä huomioidaan myös ELY:n rahoituksen ehdot ja kriteerit. Kaksi vaihetta: 1. Vaihe: Alkurahoitus (AVEK) 2. Vaihe: Projektirahoitus (ELY)	Ks. yllä oleva osiot. Lisäksi: Vuosien 2016–17 toimintakertomuksen perusteella kahdessa viimeisessä CreMa-haussa alueellista tukea on kanavoitunut eniten Uudellemaalle, Lappiin ja Varsinais-Suomeen.

3 AVEKIN TOIMINTAMALLIN JA TOIMINTAKÄYTÄNTÖJEN ONNISTUNEISUUS

3.1 Yleistä tuista ja toimintamallista

AVEKin myöntämällä luovan alan DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuilla voidaan katsoa olevan kolme roolia. Ensinnäkin tuet on suunnattu alkavan vaiheen hankkeille, eli niillä rahoitetaan hankkeita, jotka eivät ole saaneet muuta rahoitusta. Valtaosa tuensaajista on startup-yrityksiä, joista usealla on kyseessä ensimmäinen merkittävä kehitysprojekti. Toiseksi, tukien avulla tuetaan myös yrityksiä, jotka ovat olleet alalla jo pidemmän aikaa ja haluavat kokeilla jotain uutta konseptia osana nykyistä toimintaansa, mutta eivät muuten pystyisi irrottamaan resursseja kehitystoimintaan. Tämän tyyppisen rahoituksen saaminen on erittäin haasteellista muutoin luovilla aloilla. Kolmanneksi, CreMa-tuessa painottuu vahvasti poikkialaisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että luovien alojen osaamista, kuten vaikkapa muotoilua tai digisisältöjen tuottamista yhdistetään muihin aloihin. Monialaisuuden hyödyt on tunnistettu jo noin 7–8 vuotta sitten ja määrärahojen hallinnoijien piirissä vallitseekin tänä päivänä laaja konsensus siitä, että etenkin innovaatiopolitiikan kannalta on tärkeää luoda uutta liiketoimintaa eri alojen rajapinnoissa. Monialaisuus voidaan nähdä kriittisenä kilpailukytekijänä, jota AVEK on erityisesti pyrkinyt tukemaan mainitun CreMa-määrärahan avulla.

Luvun 2.1 lopussa todettiin, että kaikki tämän arvioinnin kohteena olevat luovan kulttuurin tuet ovat niin sanottua de minimis -tukea (vähämerkityksinen tuki), jonka enimmäismäärä yritykselle voi olla enintään 200 000 euroa kolmen perättäisen verovuoden jakson aikana. Siitä huolimatta, että määrärahat ovat verrattain pieniä, on niillä todettu aikaisempien arviointien perusteella olevan merkittävä asema luovan alan yritysten ensivaiheen tukena^{15 16}. Luovan alan yrityksille tai yrityksille laajemmassakaan perspektiivissä ei ole tarjolla vastaavaa käynnistysvaiheen tukea. Etenkään sellaista, jossa tuen prosessointi olisi nopeaa, joustavaa, ja sen maksaminen olisi etupainotteista. Tällä tarkoitetaan sitä, että tuen ensimmäinen erä maksetaan välittömästi sopimuksen allekirjoituksen jälkeen ja jälkimmäinen erä loppuselvityksen hyväksymisen jälkeen. Tuesta peräti 80 % maksetaan ensimmäisen maksatuserän yhteydessä. AVEKin tarkoituksena onkin toimia eräänlaisena siltana alkuvaiheen luovien alojen pienille toimijoille, jotta ne pääsisivät kehitystyössä eteenpäin ja hyödyntämään muita rahoituskanavia, joissa odotus on, että kehitystyössä ollaan jo pidemmällä. Etenkin luovalla alalla pienten toimijoiden voi olla hyvin haastavaa saada toiminnalleen rahoitusta ennen kuin niiden liikeidea on jollain tavalla ”validoitu”. Yksi keskeisimmistä kysymyksistä AVEKin toimintamallia arvioidessa on, luoko se tarpeeksi vahvat edellytykset tuensaajilleen saada myöhempää, jatkovaiheen rahoitusta. Seuraavissa alaasioissa vastataan tähän kysymykseen, arvioidaan AVEKin luovan alan tukien toimintamallia, sen hyviä ja huonoja puolia sekä tuodaan esiin kehitystarpeita tuoreimman tiedon valossa.

3.2 Toimivat käytännöt ja haasteet kyselytutkimuksen perusteella

MDI arvioi AVEKin luovan kulttuurin tukien toimintamallia vuosina 2014–17 DigiDemo-, CreaDemo ja CreMa-tukia saaneille tahoille toimitetun kyselyn ja asiantuntijoiden sekä tuensaajien haastatteluiden perusteella. Tuensaajien näkemykset AVEKin toimintamallista olivat pääosin erittäin positiivisia. Kyselyn vas-

¹⁵ <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/78942>

¹⁶ <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/tarja-savolainen-digidemo-ohjelmasta-tuetut-hankkeet-2007-2011>

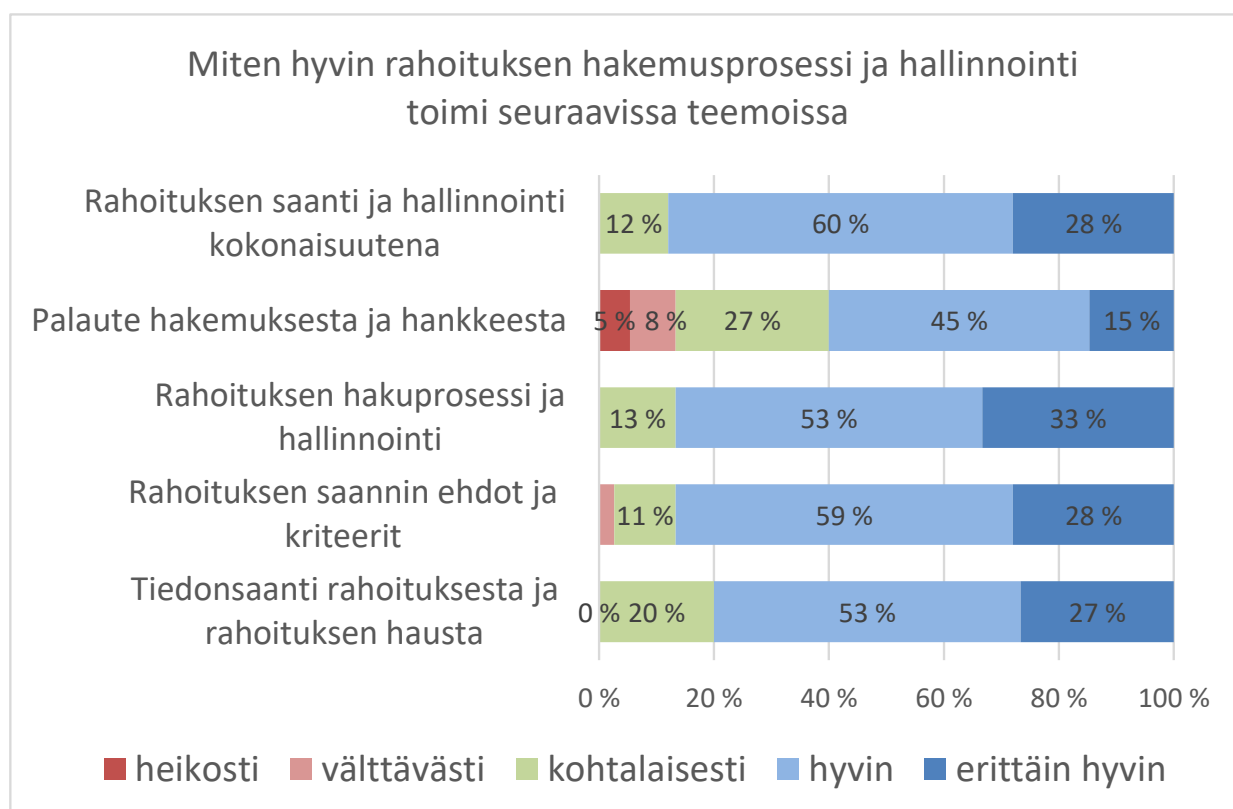
taajien enemmistön mukaan rahoituksen hakemusprosessi ja hallinnointi toimii hyvin, kun sitä tarkastellaan kokonaisuutena. Myös palautteen saamisen, rahoituksen hakemisen ja jakamisen, rahoituksen saannin ehtojen ja kriteerien sekä tiedotuksen ja tiedonsaannin kannalta enemmistö vastaajista arvioi AVEKin käytäntöjen toimivan hyvin.

Huomattava määrä vastaajista oli sitä mieltä, että toimintamalli toimii jo nykyisellään hyvin. Erityisesti rahoituksen hakuprosessia ja hallinnointia pidettiin onnistuneena. Vastaajista jopa 33 % oli sitä mieltä, että tällä osa-alueella on onnistuttu erittäin hyvin. Alla on esitetty poimintoja avoimen kommenttiosion palautteesta.

”Koen AVEKin tuen tärkeänä alan kehittymisen ja uusien rohkeiden ja ennen ajattele mattomienkin innovaatioiden ja sisältöjen kannalta. Verrattuna esimerkiksi Suomen elokuväsäätioon koen AVEKin modernimmaksi ja ajassa eläväksi sekä laajemmin alaa ja maailmaa katsovaksi instanssiksi ja siksi tärkeäksi rahoitustahoksi. Toivon, että AVEK jatkossakin tukee rohkeasti monen muotoisia hankkeita ja eri taustoista sekä kokemuspohjista tulevia tahoja.”

”DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMa-rahoitukset ovat tärkeä osa uusien yritysten alkutaipaletta ja nopeuttaa uusien tuotteiden ja sisältöjen kehittämistä. Sekä mahdollistaa vanhojen yritysten uudistumista nopeilla, joustavilla demoiluilla.”

”Mahtavaa, että AVEK tukee digitaalisten konseptien, demojen- ja prototyyppien suunnittelua! AVEK on matalankynnyksen organisaatio, joka auttanut suuresti kokeilemaan uusia, ei-kaupallisiakin ideoita, joihin ei välttämättä saisi rahoitusta muualta. Vaikka rahoituksen saanut konseptihankkeemme ei koskaan valmistuisikaan, niin prosessi on auttanut löytämään taitavia ammattilaisia omaan osajaverkostoon, jonka kanssa tullaan varmasti luomaan muita projekteja tulevaisuudessa.”

Kuva 6. Toimintamallin arviointi (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

Selkeä vähemmistö vastaajista oli puolestaan sitä mieltä, että yllä olevissa teemoissa on onnistuttu vain kohtalaisesti tai välttävästi. Kriittisimmät vastaajat antoivat huonoimman arvosanan osa-alueelle, joka käsittelee hakemuksista ja hankkeista saatua palautetta. Vastaajista 27 % oli sitä mieltä, että tällä osa-alueella on onnistuttu vain kohtalaisesti. Kyselyyn kertyi muutamia kommentteja liittyen puutteelliseen palautteen saamiseen. Arvion mukaan kommentit, jotka koskevat palautteen saamista ovat subjektiivisia ja kulloinkin vastaajien omiin näkemyksiin ja informaation puutteeseen. AVEKin toimintamallissa nimittäin on palautteen antamista varten laadittu väylä, josta on ohjeistettu hyvin tuen saajia tuen myöntämisen yhteydessä. Pääosin palautteenantoprosessi on hyvin huomioitu AVEKin toimintamallissa ja hakijoilla on mahdollisuus saada palautetta hakemuksista. Valtaosa vastaajista pitikin myös hakemusprosessia ja palautteenantoa positiivisena.

Myös tiedotusta koskevalla osa-alueella enemmistö vastaajista piti toimintaa pitkälti onnistuneena. Vähemmistö vastaajista, eli noin 20 % oli sitä mieltä, että tiedonsaanti rahoituksesta ja rahoituksen hausta on onnistunut vain kohtalaisesti.

Arvioinnin yhteydessä ja kyselyn avoimen kommenttikentän perusteella jotkin tuensaajat olivat sitä mieltä, että osana AVEKin tukien hakuprosessia voisi olla mallihakemuksia ja mallibudjetteja aikaisemmista hakemuksista. AVEKin asiantuntijoiden mukaan tukien hakemusprosessit on pyritty pitämään kevyenä, mahdollistaen liikkumatilan ja luovuuden hakemuksissa, puuttumatta liikaa niiden sisältöön. Hakemusprosessin tarkoituksena on, että siitä ei muodostu liian raskasta tuen hakijoille. Mallihakemuksiin- ja budjetteihin suhtaudutaan varauksella sen vuoksi, ettei niiden haluta liialti ohjaavan tuensaajien hakemuksia eikä toisaalta voida jakaa aikaisempien hakemusten sisältöä sillä vaarana olisi liikesalaisuuksien rikkoutuminen.

3.3 Toimivat käytännöt ja haasteet haastatteluiden perusteella

Kyselyn lisäksi AVEKin toimintamallin toimivuutta arvioitiin asiantuntijoille ja tuensaajille kohdistettujen haastatteluiden avulla.

Toimivat asiat

Asiantuntijahaastatteluiden perusteella positiiviseksi koetaan, että tuen hakemis- ja myöntämisprosessia eivät rajoita jäykät ja byrokraattiset muodollisuudet. Tuesta suurimman osan saa välittömästi käyttöön, eikä tuen saamista tarvitse odottaa hankkeen päättymiseen saakka. Tuen käyttö on joustavaa, ja tukea haettaessa budjetit ovat saaneet olla viitteellisiä, mikä on ollut omiaan keventämään prosessia hakijan näkökulmasta tukihakemusta laadittaessa.

”Business Finlandin puolella yritystukia ei makseta lainkaan ennakoon, vaan jälkikäteen. Näissä tuissa maksetaan toki myös osittain jälkikäteen, mutta myös ennakoon. Sillä on suuri ero. Nämä yritykset tarvitsevat sen jonkinikäisen ennakon, ja tämä malli vaikuttaa toimivalta.”

Asiantuntijat kokevat myös tuen porrastuneisuuden positiiviseksi asiaksi. Tällä viitataan siihen, että DigiDemo- ja CreaDemo-tuet on pilkottu demo-, pilotti- ja konseptitukiin. CreaDemo-tukea voidaan näiden lisäksi myöntää myös prototyypin valmistamiseen.

Positiivista asiantuntijoiden mielestä on, että tällä hetkellä AVEKilla on luovan kulttuurin tukemisessa varsin laaja kattaus, kun Digi- ja CreaDemo-tuet kattavat koko toimialan ja sen rahoituksen. Niiden lisäksi on

myös CreMa-tuki, joka on muiden toimialojen kanssa yhteistyötä painottavaa ja StepDemo-tuki, joka on nuorille audiovisuaalisen alan tekijöille myönnettävää erillistä tukea.

Haasteita ja kehittämiskohteita

Asiantuntijahaastatteluiden perusteella haasteellisena tai kehitettävänä asiana näyttäytyivät jatkopolun ja välittäjätoiminnan kehittäminen, monialaisuus, kansainvälistyminen, viestintä ja tiedotus. Tuensaajien haastatteluiden mukaan haasteellisina tai kehitettävänä asioina näyttäytyivät viestintä ja tiedotus sekä aikaisemmissakin arvioinneissa esiin nousseet kehittämistarpeet liittyen rahoituksen ja rahoitushakujen määrään.

AVEK-rahoituksen jälkeisessä jatkopolutuksessa seuraaviin rahoitusinstrumentteihin liittyy haasteita: Asiantuntijahaastatteluiden perusteella rahoituspolkuja ei tällä hetkellä ole vielä saatu toimiviksi AVEKin tukien ja muiden tukimuotojen välillä. Lähtökohtaisesti tavoitteena on luonnollisesti se, että AVEKin tukien saajat saisivat aikaan sellaisen konkreettisen tuotoksen, joka voisi saada määrältään isompaa, jatkovaiheen rahoitusta. Jatkorahoituksen kannalta kriittistä olisikin se, että tuensaajilla olisi selkeä etenemissuunta kohti seuraavan vaiheen rahoittajia. Business Finlandin (ent. TEKES) nähdään olevan yksi keskeisimmistä mahdollisista rahoittajista, mutta ainakin toistaiseksi luovan alan toimijoiden on ollut haasteellista saada sen rahoitusta. Ratkaisuna nähdään konkreettisempi ja tunnistettava luovien alojen innovaatiopolku. Asiantuntijahaastatteluiden mukaan sillat ovat heikkoja eri toimintojen välillä hallinnossa ja eri rahoitustahojen välillä, eikä hallinnollisella tasolla ole tehty riittävästi yhteistyötä luovien alojen jatkopolujen kehittämiseksi. Innovaatiopolitiikassa korostetaan pitkälti esimerkiksi alustataloutta ja tekoälyä eikä laaja ymmärrystä ole, että luovat alat kytkeytyvät monialaisen luonteensa vuoksi näihin kumpaankin oleellisella tavalla. Tärkeää olisi luoda kasvupolkuja ja yhteistyöverkostoja luoville aloille yhteistyössä eri alojen kanssa. Lisäksi julkisten toimijoiden tukemia pilotti-, kokeilu- ja kehittämissympäristöjä tulisi myös kehittää siihen suuntaan, että luovien alojen toimijoille annettaisiin niissä isompaa painoarvoa.

”AVEKin ennakkoon neuvottelemat avaukset voisivat edistää erityisesti pienten luovien alojen yritysten yhteistyöavauksia. On syytä huomioida, että usein luovien alojen pienyrittäjät ovat työryhmiä, joilla saattaa olla hienoja ideoita, mutta joilta puuttuu aloitteellisuus ja kyvyt keksintöjensä promotointiin ja markkinointiin.”

”Lisänä voisi olla rahoitusmalleja, joissa on ennakkoon valikoitunut joukko suuryrityksiä, sijoittajia ja/ tai businessenkeleitä, jotka olisivat etukäteen sitoutuneet osarahoittamaan potentiaalisia hankkeita omista kaupallisista intresseistään nähden, lisänä AVEKin rahoitukselle. Nämä rahoitukset olisi erikseen neuvoteltu ko. toimijoiden kanssa.”

Yhtenä luovien alojen haasteena on profiloida alan toimijat selkeään rooliin markkinoilla. Tällä hetkellä luovalla alalla on käynnissä murros teknologiapainotteisuuden myötä. Tästä johtuen tuensaajien tarkastelu on jatkossa yhä tärkeämpää, jotta pystytään paremmin profiloimaan alan toimijoita ja muodostamaan heidän tarpeitaan vastaavia kehittämistoimia ja strategisia linjauksia. Myös jatkopolujen kehittämistä koskevaa keskustelua on vaikea käydä, mikäli alan toimijoista ei ole selkeää kuvaa.

Välittäjätoiminta: Asiantuntijahaastatteluiden perusteella yksi kehittämiskohde AVEKin toimintamallissa olisi niin sanotun välittäjätoiminnan kehittäminen. Välittäjätoiminnalla viitataan välikäsiin, kuten agentteihin ja managereihin, jotka voivat auttaa tuotteen tai palvelun kehittämisessä ja tukea näitä luovan alan yrityksiä ja toimijoita. Tämä on kehitysalue, joka on vielä toistaiseksi ollut ajatuksen tasolla.

Monialaiset hankkeet: Vaikka monialaisten hankkeiden syntymistä on tuettu AVEKin toiminnassa, voisi niiden määrä olla vielä suurempi. Kuten tämän pääluvun alussa todettiin, on monialaisuus nähty kriittisenä kilpailutekijänä uusien innovaatioiden luomisessa. Post-industrialistisella aikakaudella digitalisaation myötä nopeaa kasvua tapahtuu enenevässä määrin muilla kuin perinteisillä teollisuuden aloilla eivätkä uudet liikeideat kasva enää perinteisten mekanismien mukaisesti. Luovan alan tukia hyödyntävillä toimijoilla on annettavaa muillekin kuin luoville aloille, ja tämä osaaminen tulisi valjastaa monialaisen yhteistyön tukemisen kautta vaikuttavaksi arvонуonniksi. Asiantuntijahaastatteluiden perusteella yksi vaihtoehto voisi olla, että kehittämistoimia linjattaisiin jatkossa enenevässä määrin luovan alan toimijoiden sisäisen ja poikkialaisen verkostoitumisen edistämiseksi. Luovan alan sisäisen verkostoitumisen kannalta tämä tarkoittaisi sitä, että voitaisiin esimerkiksi CreaDemo-tuen osalta priorisoida niitä hankkeita, joiden toteuttajilla on jo valmiiksi luovan alan sisäistä verkostoitumista. Tausta-ajatuksena on se, että saataisiin luovan alan yritysten kokoa kasvamaan sen sijaan, että toimijat olisivat pieniä yksittäisiä kehittäjiä. Huomattavaa tässä on, että Euroopan unioninkin tasolla puuttuu innovaatioiden ja osaamisen kehittämiseen tähtäävät ohjelmat luovan alan ja muiden alojen välillä.

”Ilman yhteistyötä ja verkostoitumista näiden pienten toimijoiden on muuten vaikea päästä koskaan sille asteelle, että ne voisivat hakea esimerkiksi Business Finlandin rahoitusta. Kun tuki on tähän mennessä ollut aina pääsääntöisesti yhdelle yritykselle, niin se ei ehkä suuntaa tähän tavoitteeseen.”

Osa tuensaajista on puolestaan ollut sitä mieltä, että yleisesti ottaen laajemmat monialaiset ja luovien alojen sisäisetkin konsortiot ovat haastavia. Yhden toimijan kanssa tehty yhteistyö on sen sijaan mielekkäämpää. Kun monta pientä toimijaa liitetään yhteen, vievät käytännön järjestelyt paljon arvokasta työaikaa, jonka lisäksi konsortiot saattavat olla pirstaleisia siinä mielessä, että niiden toimijoilla on omat motiivit ja tavoitteensa. Verkostoitumisen tai konsortioiden priorisoinnin sijaan haastateltava korosti, että luovalla alalla yhteenliittymät syntyvät varsin luonnollisesti, kun alan piirit ovat niin pieniä. Asiantuntijahaastatteluiden perusteella yhteistyötä ja verkostoitumista yli rajojen tulisi kuitenkin lisätä, toimialapohjaa laajentaa ja toimialarakennetta monipuolistaa.

Tuettavan kehitystyön tulosten vieminen kansainvälisille markkinoille haastavaa: Nykyhetkellä kansainvälistymismahdollisuudet ovat kehittyneet luovillakin aloilla entistä paremmiksi mm. erilaisten jakelukanavien kehityksen takia, ja mahdollisuuksia on enenevässä määrin myös kansainvälisiin yhteistyömahdollisuuksiin. AVEK-tukirahoitus tarjoaa keskeisen tuen kehitystyön käynnistämiseen ja avaa mahdollisuuksia kotimaisille markkinoille pääsemiseen, mutta kehitystyön tulosten viemisessä kansainvälisille markkinoille on haasteita. Osittain haasteet liittyvät edellä mainittuun jatkopoluttamiseen, mutta myös hanketoteuttajien ohjaamiseen kansainvälisten markkinoiden potentiaalin huomioimiseen vielä vahvemmin. Jo nykyisellään tuet mahdollistavat uusien ideoiden suhteen kansainvälisen yhteistoiminnan. Kansainvälinen näkökulma on AVEKin rahoitustoiminnassa esillä, mutta ideoiden vieminen kansainvälisille markkinoille on edelleen haasteellista.

Tukien tunnettuus ei kaikilta osin riittävän laaja: Vaikka AVEKin luovan alan tuet ovat melko tunnettuja alan toimijoiden keskuudessa, voisi tunnettuus olla vielä laajempaa ja kattavampaa. Viestintää ja tiedo-

tusta näiden tukien olemassaolosta ja käyttömahdollisuuksista voitaisiin tehostaa ja lisätä. Nykyinen sähköinen prosessi itsessään koetaan selkeäksi, mutta kuten eräs haastateltavista toi esiin, saattaa tukikokonaisuus näyttäytyä hieman epäselvänä etenkin uusien toimijoiden näkökulmasta.

Tukien käyttömahdollisuudet ja eri tukien roolit osittain epäselviä: Tukien käyttömahdollisuudet ja tarkoitus, tukien saannin kriteerit sekä eri tukien roolit suhteessa toisiinsa ovat osalle hakijoista epäselviä. Esimerkiksi DigiDemo-tuen piirissä AVEK vastaanottaa hakemuksia hankkeilta, jotka saattavat sisältää kulttuurista sisältöä, mutta jolla ei ole välttämättä liiketaloudellista arvoa tai potentiaalia laajaan käyttöön. Lisäksi eri tukien käyttötarkoitus ei hahmotu selkeimmällä tavalla laajalle tukien hakijajoukolle.

”Se mikä ei ole selkeä on se, että kun nämä tukiohjelmat on nimetty niin ne ovat hieman sekavia. En ole täysin selvillä, miten nämä ohjelmat soveltuvat minkäkin tyyppiin tilanteisiin. Onko rajausta toimialojen suhteen. Tarvittaisiin selkeämpää viestintää esimerkein siitä, minkä tyyppiin tilanteisiin ja hankkeisiin eri vaiheissa näitä tukia voi hakea. Tämä voisi helpottaa myös aloittavia yrityksiä.”

Rahoitushakujen määrän haasteet: Myös aikaisemmissa arvioinneissakin esiin nousseet rahoituksen ja hakujen määrää koskevat kysymykset nousivat jossain määrin pintaan tämän arvioinnin yhteydessä. Haastatellut tuensaajat olivat myös samaa mieltä aikaisempien raporttien tulosten kanssa siitä, että tuensaajia helpottaisi, mikäli rahoitusta olisi haettavissa entistä useamman kerran vuoden aikana. Projektit ja hankkeet muodostuvat joissain tapauksissa hyvin nopeatempoisesti, ja tilaisuudet voivat jäädä hyödyntämättä, mikäli rahoitus ei ehdi projektin käynnistysvaiheeseen mukaan.

”Pitäisi saada haettua tukea useamman kertaa vuoden aikana. Nyt uudessa hankkeessa oli meillä juuri sellainen tilanne, että yritettäisiin viedä hanketta AVEKin tuella eteenpäin, mutta se meni ohi sen takia että AVEKin hakuajat olivat niin myöhään ja meidän piti saada määräaikaan mennessä tämä projekti liikkeelle.”

3.4 Yhteenveto

AVEKin tukien jakamisen ja myöntämisen toimintamalli on kokonaisuutena ollut hyvin toimiva ja se on koettu tuensaajien ja asiantuntijoiden näkökulmasta hyvin luovien alojen tarpeita huomioivaksi. Arvioinnissa nousi esiin myös joitain kehittämiskohteita.

Tuen saajien näkökulmasta:

- E erityisen hyvin on onnistuttu rahoituksen hakuprosessissa ja hallinnoinnissa. Eniten kehittämisvara on rahoitusta koskevassa tiedonsaannissa, viestinnässä ja markkinoinnissa.
- Toimintamallia ei koeta liian byrokraattiseksi. Asetetut kriteerit ja myöntökäytännöt palvelevat AVEKille myönnettyjen luovan alan määrärahojen tarkoitusta, mutta eivät aiheuta kohtuutonta taakkaa tuensaajille. Päinvastoin toimintamallia on edelleen pidetty joustavana ja ketteränä rahoitusmuotona.
- Niin sanottu kaksiosainen rahoitus on edelleen toimiva käytäntö ja AVEKin luovan alan määrärahoilla on merkittävä rooli toiminnan käynnistysvaiheen tukemisessa.

Asiantuntijoilta saadun palautteen perusteella toimintamallia tulisi kehittää siten, että se vastaisi paremmin tuensaajien tarpeisiin ja muuttuvan toimintaympäristön edellytyksiin.

Asiantuntijoiden mukaan:

- Digitaalisuus ja teknologia on muovannut luovaa alaa huomattavasti menneinä vuosina. Jatkossa tulisi pystyä selkeämmin profiloimaan luovan alan toimijat ja tukea sekä alan sisäisten että muiden alojen kanssa muodostettavien verkostojen ja yhteistyökäytäntöjen syntymistä.
- AVEK koetaan merkittäväksi kriittisen alkuvaiheen tukijaksi, mutta jatkossa tarvitaan selkeämpiä jatkopolkuja rahoituksen suhteen luovan alan toimijoille.
- Business Finlandin ja ELY-keskusten kanssa tulisi linjata uusia avauksia liittyen luovien alojen tukemiseen. Jatkossa tulisi välittää viestiä eteenpäin siitä, millainen markkinapotentiaali moderneilla luovan alan toimijoilla on, ja rakentaa jatkopolkuja sen varaan.
- Luovan alan toimijoiden kansainvälistymistä tulisi tukea enenevässä määrin.
- Myös välittäjätoiminnan kehittämistä tulisi harkita osana tuensaajien tukemista.

4 DIGIDEMO-, CREADEMO- JA CREMA-TUKIEN VAIKUTUKSET

4.1 Katsaus aiempiin DigiDemo-määrärahan arviointeihin

AVEKin myöntämistä luovan alan määrärahoista DigiDemo-tukea on arvioitu vuosien 2003–2006¹⁷ ja 2007–2011 osalta¹⁸. Vuoden 2011 jälkeen otettiin DigiDemo-tuen rinnalle CreaDemo- ja CreMa-tuet. Näiden tukien vaikuttavuutta ei ole ennen tämän arvioinnin laatimista arvioitu. Alla olevissa kappaleissa esitetään tiivis katsaus DigiDemo-tuen aikaisempien arviointeihin tuloksiin. Aikaisempien arviointien tulokset toimivat taustoitukseksi nyt tehdyn arvioinnin havainnoille.

DigiDemo-tuen vaikutukset hankkeiden käynnistämiseen ja kehittämiseen

Vuosien 2003–2006 arvioinnin perusteella DigiDemo-tuella on ollut selkeä vaikutus uuden sisällöntuotannon syntymisen edistäjänä. Silloisten havaintojen mukaan tuella rahoitetut projektit ovat huomattavasti useammin päätyneet markkinoille verrattuna niihin projekteihin, jotka eivät ole saaneet AVEKin tukea. Myös tuen määrällä on havaittu olevan jossain määrin merkitystä siihen, kuinka hyvin tuotettu sisältö on päässyt laajempaan tuotantoon.

Myös vuosien 2007–2011 arvioinnissa todetaan, että DigiDemo-tuki oli ohjautunut niin henkilöiden kuin yritystenkin osalta luovan alan eri toimijoille, joista pelien on havaittu olevan suurin yksittäinen tuen piirissä erottautuva toimiala. Tukea vastaanottaneista projekteista noin 70 % oli pelejä. Kuten toimialojen, myös hankkeiden sisältöjen kirjo on kuitenkin ollut erittäin laaja, ja vain pelit ja yhteisöpalvelut muodostivat selkeästi omat ryhmänsä. Tämän, vuoden 2018 arvioinnin tulokset olivat yhteneväisiä aikaisempien arviointien kanssa mm. siltä osin, että pelit tunnistettiin suurimmaksi yksittäiseksi toimialaksi 39 prosentilla vastaajista.

Vuosien 2007–2011 arvioinnin perusteella tärkeimmäksi pääjakelukanavaksi oli noussut internet. Tuen saajat olivat tyypillisesti suurista kaupungeista ja niiden ympäristöistä. Tukea oli saatu yleensä vain kerran, ja suurin osa yrityksistä oli pieniä, alle viiden työntekijän yrityksiä. Tämän, vuoden 2018 arvioinnin perusteella suurin osa DigiDemo-, CreaDemo-, tai CreMa-tukea vastaanottaneista tahoista on ollut oikeustoi- mikelpoisia yrityksiä (56 %). Loput vastaanottaneista tahoista ovat olleet toiminimellä (17 %), työryhmässä (16 %) ja yksityishenkilöitä (11 %). Valtaosa hankkeista on ollut pelejä, ”muuta palveluita” tai ”muuten määriteltävissä” olevia teknologiaa ja kulttuurialaa yhdistäviä hankkeita. Valtaosa vastaajista (73 %) ilmoitti saaneensa tukea vain yhteen hankkeeseen.

Vuosien 2003–2006 arvioinnin perusteella DigiDemo-tuki on tarjonnut tukea erityisesti sisällöntuotantoa varten mikroyrityksille audiovisuaalisella- ja pelialalla. Useiden yritysten raportointien mukaan niiden pilottiprojektit eivät olisi käynnistyneet ilman tukea. Vuosien 2007–2011 arvioinnin mukaan tutkitusta hankkeista 40 % oli edennyt demovaiheeseen eli demo tai pilotti oli valmis tai valmisteilla tutkimushetkellä. Suurin osa konseptitukea ja yli puolet demo- tai pilottitukea saaneista hankkeista oli edennyt tuotantoon tutkimushetkeen mennessä. Koska tutkimukseen vastasivat ennen kaikkea uudet tuen saajat, monissa

¹⁷ <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/78942>

¹⁸ <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/tarja-savolainen-digidemo-ohjelmasta-tuetut-hankkeet-2007-2011>

tapauksissa hankkeiden tuotantoprosessit olivat vielä kesken. Vastaajat pitivät konsepti-, demo- ja pilot-titukia merkittävänä tukimuotoina hankkeilleen. Monialaisuus ei ole toteutunut aikaisempina vuosina parhaalla tavalla, mikä kuvastaa osittain myös nykytilaa, kuten tämän raportin luvussa 3 tuotiin esiin.

DigiDemo-tuen vaikutukset muun rahoituksen saantiin

Vuosien 2007–2011 arvioinnin perusteella on todettu, että arvioitavat olivat saaneet rahoitusta myös monista muista lähteistä. Suurin yksittäisistä tuenantajista oli TEKES (nyk. Business Finland). Muiden julkista tukea antaneiden tahojen osuus oli pysynyt samalla tasolla kuin ohjelman alkuvuosina.

Molemmista aiemmista arvioinneista todettiin, että pääkohderyhmä tarvitsisi useissa tapauksissa enemmän informaatiota ja pidemmän aikavälin kehitystukea kuin mitä tämä ohjelma tarjoaa. Yritykset tarvitsivat enemmän informaatiota muista rahoitusmahdollisuuksista ja hyötyisivät verkostoitumisesta muiden alan toimijoiden kanssa. Vuoden 2003–2006 arvioinnissa on kuitenkin todettu, etteivät pitkän aikavälin tukitoimet välttämättä olisi yhteneväisiä ohjelman tavoitteiden kanssa. Ohjelman tarkoituksena on tukea spesifisti tuotekehitysvaihetta eikä yritysten kehitystoimintaa laajemmin. Informaatiota ja verkostoitumista koskevat kehitystarpeet ovat yhteneväisiä tämän arvioinnin tulosten kanssa. Kuten luvussa kolme tuotiin esiin, informaatiota tulisi lisätä ja tukikriteerejä sekä tukien käyttötarkoitusta tulisi lisätä asiakkaan suuntaan. Myös verkostoitumista tulisi lisätä sekä luovan alojen toimijoiden välillä että luovan alan ja muiden toimialojen välillä.

Vuosien 2007–2011 arvioinnin perusteella DigiDemo-ohjelmalle kaivattiin suurempaa budjettia ja yksittäisille hankkeille toivottiin suurempia tukisummia. Etenkin demon jälkeiseen vaiheeseen toivottiin niin taloudellista tukea kuin neuvontaa. Ylipäänsä neuvontaa kaivattiin eri vaiheisiin lisää. Havaintojen perusteella tuensaajat toivoivat myös lisää monipuolisuutta tuettaviin hankkeisiin. Ohjelmalle kaivattiin enemmän julkisuutta, ja esimerkiksi arviointiin toivottiin mukaan tunnettuja nimiä. Tuensaajien keskuudessa toivottiin myös lisää hakuajoja.

DigiDemo-tuen vaikutukset yritysten menestymiseen

Vuosien 2003–2006 arvioinnissa todetaan, että DigiDemo-tuella on tuettu niin uusien konseptien muotoilua ja kaupallisten tuotteiden- ja palveluiden syntymistä kuin myös tuensaajina olevien yritysten liiketoimintaa laajemminkin. Vuosien 2007–2011 arvioinnin mukaan DigiDemo-tuella näyttäisi olevan jonkin verran vaikutusta liiketoiminnalle. Henkilökunnan määrään sillä ei kuitenkaan näytä olevan juuri vaikutusta eikä myöskään yritysten perustamiseen. Kaikesta huolimatta vastaajat kokivat ohjelman merkittäväksi. Myös tämän, vuoden 2018 arvioinnin tuloksissa etenkin haastatteluiden perusteella ilmeni, että määrärahalla on ollut vain hieman vaikutusta yritysten liiketoiminnalle lyhyellä välillä, mutta pitkällä aikavälillä liiketoiminnan volyymin mahdollisesti kasvaessa vaikutukset tulevat selvemmin näkyviksi.

Vuosien 2003–2006 arvioinnin perusteella tuotannon tasolla on vaikuttanut olevan selvä yhteys sen myötä tuleviin taloudellisiin vaikutuksiin yritykselle. Joka viidennen yrityksen liikevaihto kasvoi sen myötä, kun tuettu projekti pääsi markkinoille. DigiDemo-tuen on myös havaittu vauhdittavan yritysten kehittymistä vahvistamalla yritysten asemaa markkinoilla. Tämä on tapahtunut siten, että on mahdollistettu kehitysprojekteja ja erityisesti tehty mahdolliseksi, että pienet yritykset voivat laittaa resursseja kehitystyöhön. Myös tämän, vuoden 2018 arvioinnin yhteydessä kävi ilmi, että pienetkin määrärahat ovat pienille toimijoille kriittisiä, jotta ne voivat irrottaa työtunneistaan aikaa kehittämisprojektille ja saada edistettyä uutta kehitystyötä.

Vuosien 2003–2006 arvioinnin mukaan mikroyritykset eivät ole yleistä trendiä noudattaen halukkaita merkittävästi laajentamaan yrityksensä kokoa palkkaamalla uusia henkilöitä. Mikroyritykselle on yleensä helpompaa ja riskittömämpää ostaa ulkoistettuja palveluita. Siitä huolimatta, että suurin osa yrityksistä ei ollut palkannut uusia työntekijöitä, niin ohjelmalla havaittiin silti olevan positiivisia vaikutuksia työn mahdollistamisessa ja alihankinnan tukemisessa.

DigiDemo-tuen laajempi merkitys ja lisäarvo

Vuosien 2003–2006 arvioinnin perusteella DigiDemo-tuki on merkittävästi tukenut liiketoimintaa yritystasolla, mutta sillä on ollut myös laajempaa vaikuttavuutta koko toimialalla. Tuki on silloisen arvioinnin perusteella nähty harvinaiseksi instrumentiksi jopa Euroopan tasolla. Tässä, vuoden 2018 arvioinnissa ei tuotu esiin AVEKin tukien verrannollisuutta kansainvälisellä tasolla muiden maiden tarjoamiin tukimuotoihin.

Edelleen vuosien 2003–2006 arvioinnin perusteella suorien vaikutusten ohella DigiDemo-tuella on ollut merkittäviä epäsuoria vaikutuksia digitaalisen sisällön tuotantoon. Siitä huolimatta, että projektikohtainen tuki on tarkoitettu konsepti- ja demovaiheeseen ja on melko rajattu, on se silti usein ollut merkittävä alkuvaiheen tuki, sillä se on antanut yrityksille mahdollisuudet kohdistaa resursseja kehitystyöhön. Tämä havainto nousi esiin myös tämän arvioinnin yhteydessä. Kokonaiskuvassa epäsuorien taloudellisten vaikutukset innovaatioiden tukemiseksi on nähty paljon merkittävämmäksi kuin vain uusien tuotteiden tai palveluiden syntymisen tukeminen. Silloisen arvioinnin mukaan suuri määrä liikeideoita tulee jatkossakin perustumaan DigiDemo-tuella tuettuihin projekteihin.

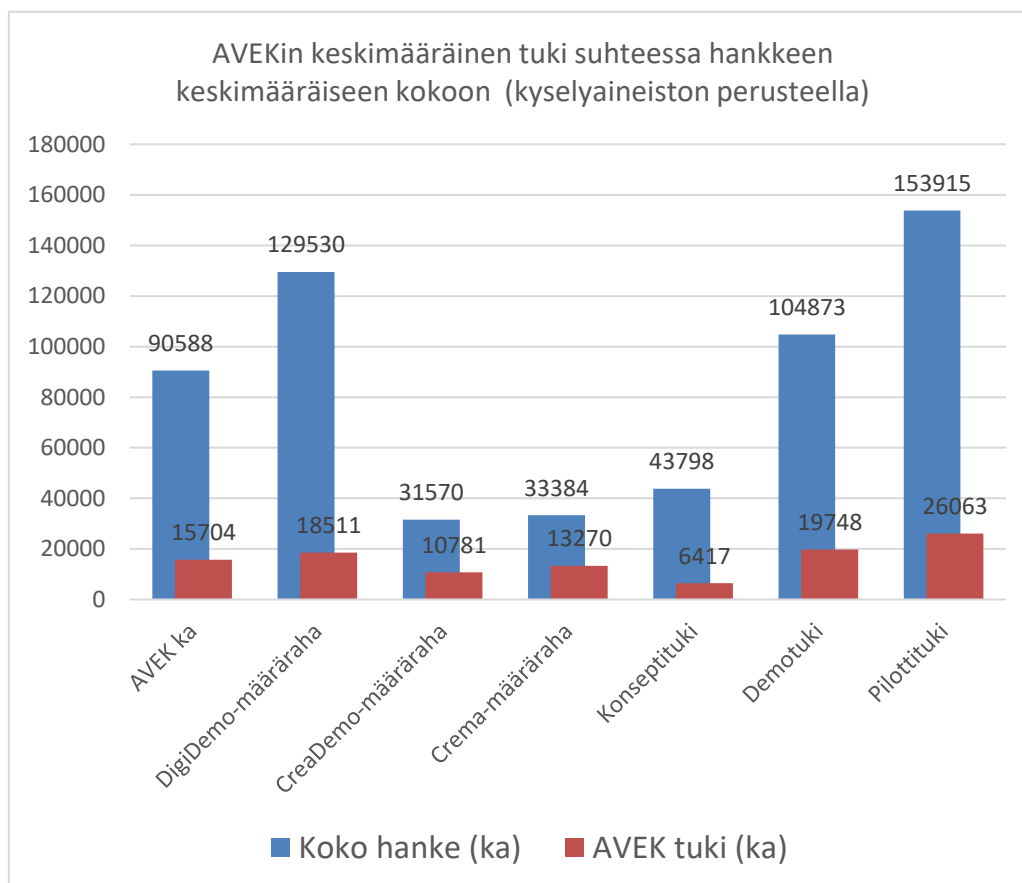
4.2 DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tukien vaikutukset

Seuraavassa on esitetty nyt toteutetun arvioinnin havaintoja AVEKin DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuilla tavoiteltavasta vaikutusdynamikasta sekä aikaansaaduista tuloksista ja vaikutuksista. Vaikutuksia tarkastellaan hankkeiden toteutumisen ja tuen saajien/hanketoteuttajien näkökulman lisäksi myös laajemmin luovien alojen näkökulmasta.

4.2.1 Vaikutukset hankkeiden toteutukseen

DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuilla tavoiteltavien vaikutusten lähtökohtana on alkuvaiheessa olevien ideoiden ja aihoiden kehittämisen mahdollistaminen konkreettiseksi pilotiksi, demoversioksi tai valmiiksi konsepteiksi. AVEKin toiminnalla pyritään myös parantamaan kehittämistyön laatua, jotta kehittämistyön tuloksista syntyisi esimerkiksi markkinoilla varteenotettavia tuotteita. Lisäksi tuella pyritään luomaan kannusteita muun rahoituksen (muut rahoittajat ja mahdollinen oma rahoitus) saamiselle kehittämishankkeeseen. Tämän lisäksi erityisesti CreMA-tuella lisätään monialaista yhteistyötä tuotekehitystyössä ja uuden liiketoiminnan ja tuotteiden synnyttämisessä. Näistä lähtökohdista syntyvät tarkastelun kohteena olevien tuki-instrumenttien laajemmat vaikutukset, jotka liittyvät mm. uusiin tuotantoon varten valmiisiin kaupallisen mittakaavan tuotteisiin sekä uuteen luovan alan liiketoimintaan.

Viime vuosien aikana DigiDemo-tuella on toteutettu vuosittain noin 80–100 hanketta, CreaDemo-tuella noin 40 hanketta ja CreMA-tuella noin 20 hanketta vuodessa. Arvioinnin kyselyn mukaan Digidemon kohdalla AVEKin myöntämä rahoitus hankkeeseen on ollut keskimäärin 18 500 euron luokkaa. Digidemo-hankkeiden keskimääräinen kokonaisrahoitus on ollut lähes 130 000 euroa. CreaDemo ja CreMA-tukien hankkeet ovat kokonaiskuluiltaan keskimääräisesti selvästi pienempiä, reilun 30 000 euron hankkeita. CreaDemo-tuki on ollut keskimäärin vajaat 11 000 euroa ja CreMA-tuen kohdalla keskimäärin yli 13 000 euroa.

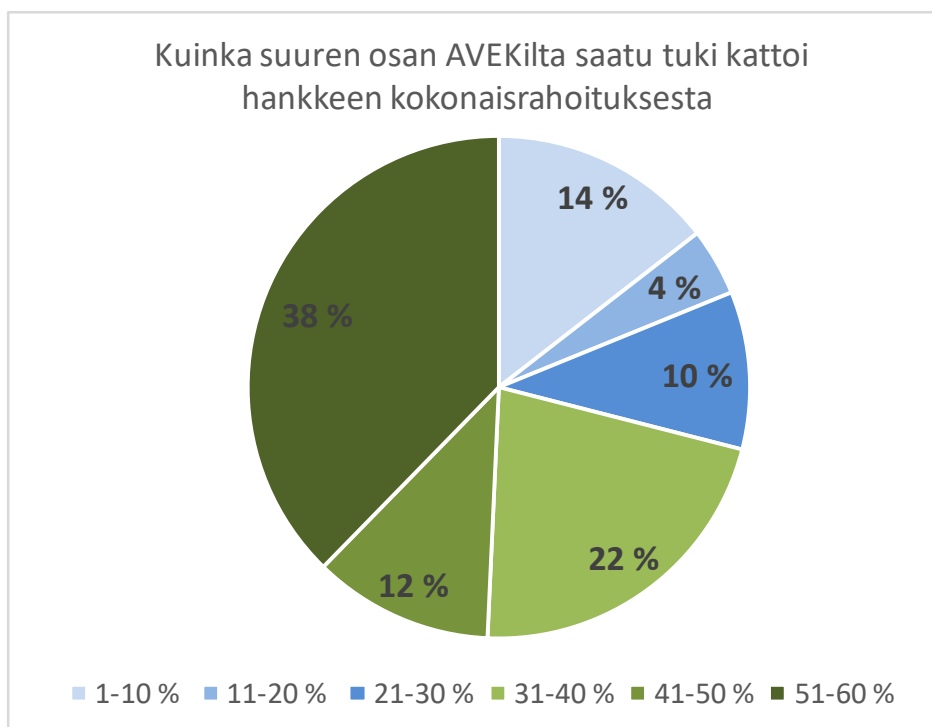

Kuva 7. AVEK-rahoituksen keskimääräinen suuruus suhteessa hankkeen kokonaisbudjettiin (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

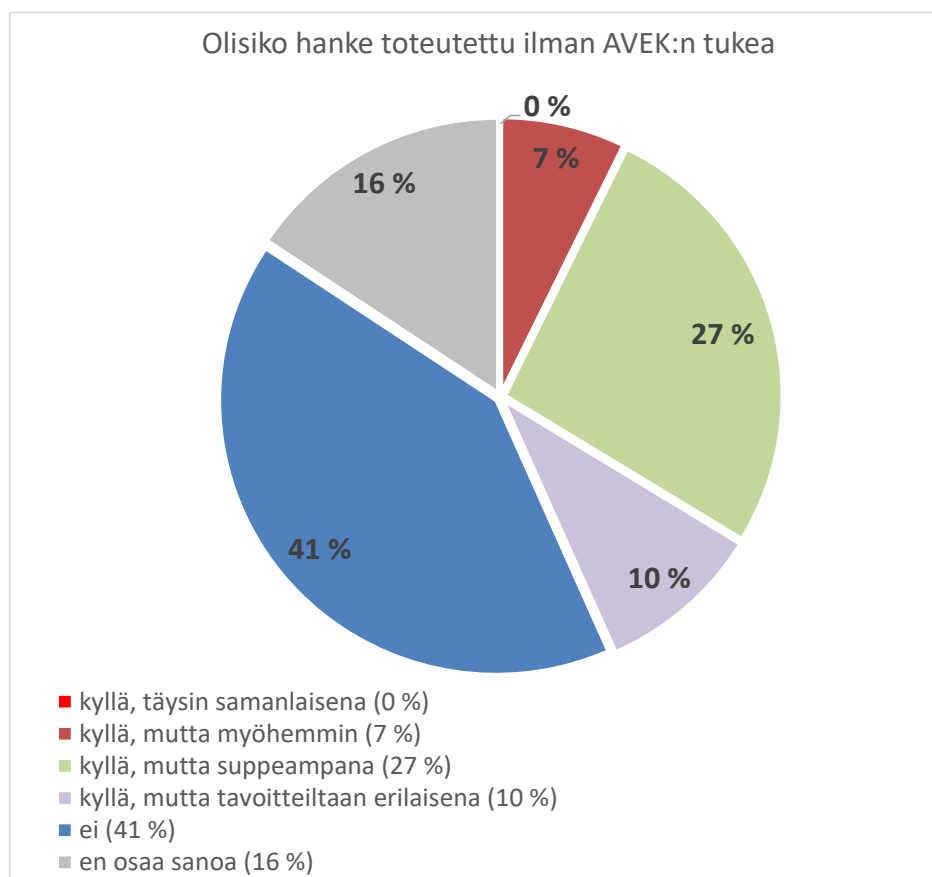
Kokonaisuutena kaikkia tukia ja hankkeita tarkasteltaessa AVEK-tuet ovat muodostaneet hankkeen kokonaisrahoituksesta lähes puolessa hankkeista yli 40 % kokonaisrahoituksesta. Alle 20 %:ssa hankkeista AVEK-rahoitus on ollut alle 20 % hankkeen kokonaiskustannuksista. AVEK-tuilla on ollut suuressa osassa hankkeista siis rahoituksellisesti merkittävä rooli. Rooli on rahoituksen osuudella mitattuna merkittävämpi CreaDemo- ja CreMA-hankkeiden osalta, joissa AVEK -rahoitus kattaa keskimääräisesti 35–40 % hankkeen kuluista. DigiDemo-hankkeet ovat keskimäärin kokonaisrahoitukseltaan suurempia ja AVEK-rahoituksen osuus on pienempi, vaikkakin keskimääräiset tukisummat ovat CreaDemo- ja CreMA-hankkeita suurempia.

Tarkasteltujen AVEKin tukien merkitys hankkeiden toteutumiseen näyttää kyselyn tulosten valossa merkittäviltä. Yli 40 % kyselyn vastanneista hankkeista ilmoitti, että hanke ei olisi toteutunut lainkaan ilman AVEK-rahoitusta. Pieni osa vastaajista myös näki, että AVEK-tuki vaikutti ennen kaikkea kehittämistyön aikaistumiseen. Lisäksi lähes 30 % vastasi, että hanke ei olisi toteutunut yhtä laajana ilman AVEK-tukea ja

10 % vastasi, että hankkeen tavoitteet olisivat olleet vaatimattomammat. AVEK-tuilla on ollut selvä lisäarvo toimintaa ylipäänsä mahdollistavana tekijänä, sekä myös sen sisältöä ja laajuutta parantavana tekijänä. Ilman saatua rahoitusta hankkeissa tehty kehittämistyö olisi jäänyt kokonaan tai suurelta osin toteuttamatta.

Kuva 8. AVEK-rahoituksen osuus hankkeen kokonaisrahoituksesta (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

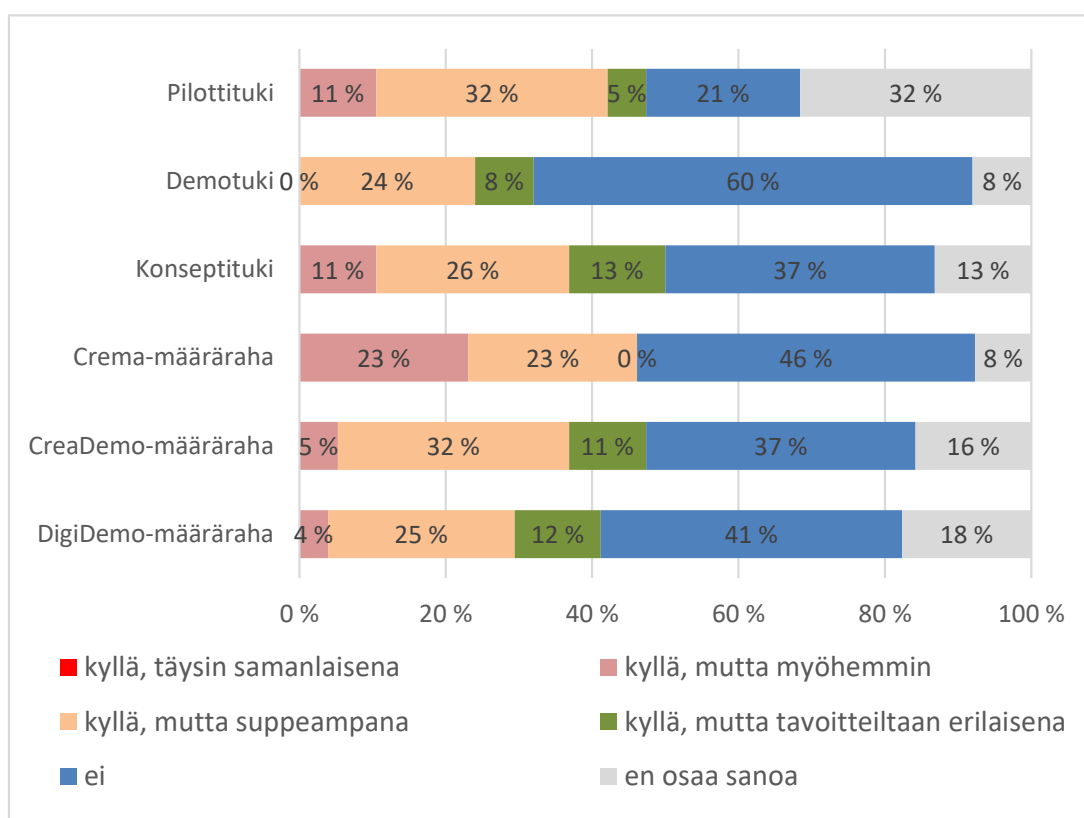
Kuva 9. AVEK-tuen merkitys hankkeen toteuttamiseen (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

”AVEK tuki antoi mahdollisuuden kokeilla jotain mitä yleensä ei uskalleta kokeilla. Tietenkin omaa rahaa meni myös projektiin, mutta AVEK tuen ansiosta pystyttiin ottamaan isomman riskin projektin demokehityksessä.”

”Emme olisi tehneet tällaista konseptia ja suunnitelleet, kuinka sitä voisi viedä vielä tästä eteenpäin ilman AVEKin tukea. Tuen vaikutus on ollut erittäin merkittävä hankkeen etenemiselle ja vaikuttanut ratkaisevasti koko projektin kehitykseen.”

”Tuki mahdollistaa sen, että ideasta tulee jotain todellista. Se on se ihan keskeinen juttu. Voidaan esimerkiksi koodata kehitysidean prototyyppi ja tehdä testausta tai graafista suunnittelua siihen.”

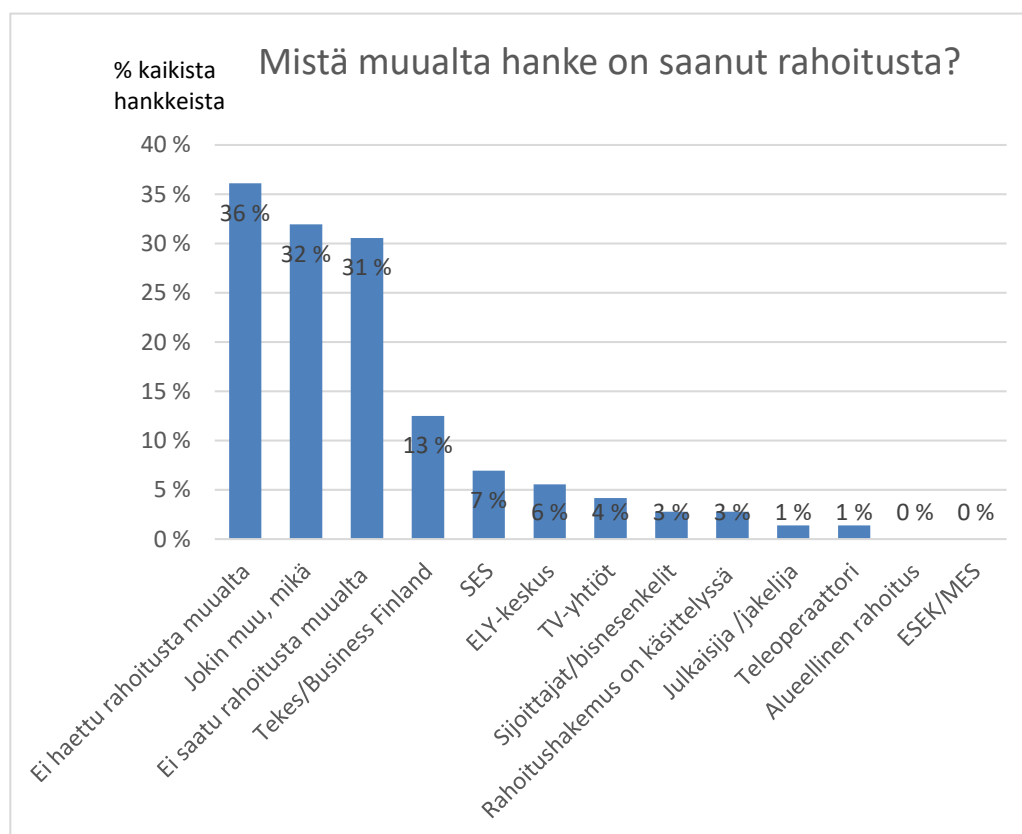
”Kyseessä on pieni raha, mutta se on hyvin täsmällistä, kehittämisvaiheeseen tarkoitettua riskirahaa, jota ei näille toimijoille pääosin olisi muualta saatavissa. Pieni rahasumma tulee käytettyä tehokkaasti näissä tukimuodoissa”

Kuva 10. AVEK-tuen merkitys hankkeen toteuttamiseen tuki-instrumenttien ja tukimuotojen mukaan (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

Eri tukimuotoja ja instrumentteja tarkasteltaessa AVEK-tukien lisäarvo on ollut kaikissa merkittävä. Erityisen laajasti se näyttäytyy merkittävältä demotukea saaneiden hankkeiden kohdalla hankkeen toteutuksen mahdollistajana. Demotuki-hankkeet ovat rahoituksen suuruudeltaan suhteessa konseptitukihankkeisiin keskimäärin varsin suuria, joissa pyritään kehittämään sisältösuunnitelma demoversioksi, jolla ideaa voidaan esitellä mm. rahoittajille, levittäjille tai jakelijoille. Muun rahoituksen saaminen demovaiheen projektiin on epävarmaa, kun aihiota ollaan vasta kehittämässä muille rahoittajille tarjottavaan muotoon. Pilottituen kohdalla AVEK-tuen merkitys näyttäytyy hieman vahvemmin hankkeen toteutusta aikaistavana sekä erityisesti sen sisältöä laajentavana ja kunnianhimoa lisäävänä. Pilottituen kohdalla, jossa muuta kuin

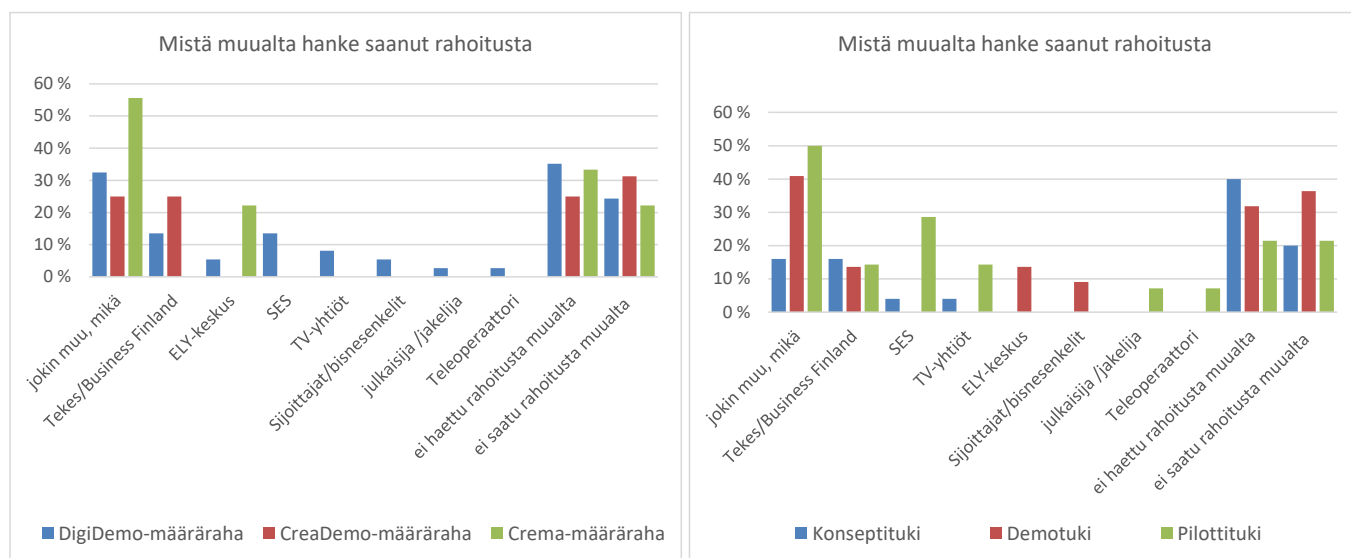
AVEK-rahoitusta on hyödynnetty muita tukimuotoja hieman enemmän, myös epäselvyyden merkityksestä on yleisintä. Konseptituen kohdalla myös AVEK-tuen merkitys on ollut tärkeä usean hankkeen toteutumiseen ylittäänsä sekä myös aiheen kehittämisen tavoitteiden ja hankkeen sisällön sekä hankkeen toteutusaikataulun aikaistamisessa. Kaikissa tuki-instrumenteissa myös suurin merkitys tuilla on ollut tehtävän hankkeen mahdollistajana. CreMA-määrärahan kohdalla tuen lisäarvo on kyselyn tulosten mukaan ollut muita tärkeämpi työn aikaistamisen kannalta.

Kuva 11. AVEKin tukemien hankkeiden muu rahoitus (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

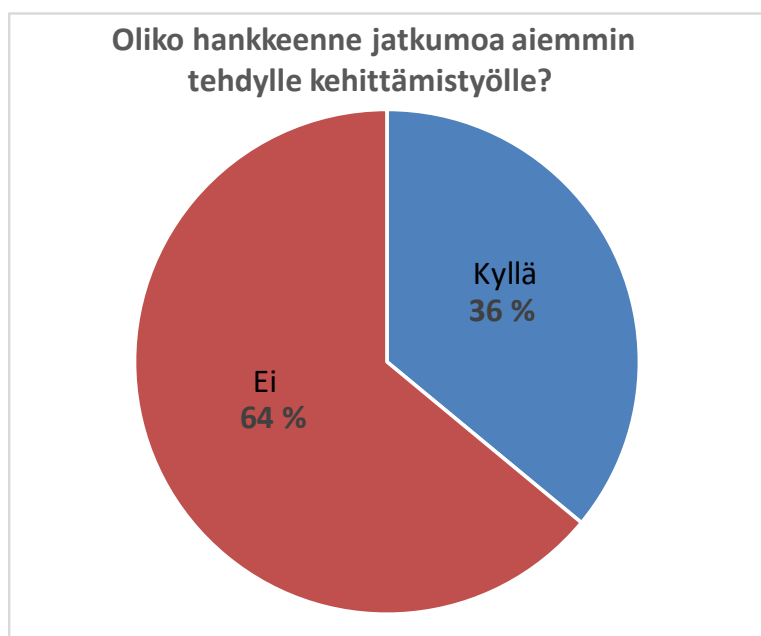
AVEK-rahoitusinstrumenttien lisäksi hankkeiden toteutuksessa on monessa tapauksessa hyödynnetty myös muita rahoituslähteitä. Myös muualta rahoitusta saaneissa hankkeissa AVEK-tuki on ollut keskeiseksi tekijäksi hankkeen kehitystyölle, ja se tuonut haastatteluiden mukaan erityisesti uskottavuutta muun rahoituksen hakemiseen ideatasolla olevalle kehitysaihiolle. Niiden hankkeiden kohdalla, jotka ovat saaneet AVEK-rahoituksen lisäksi muuta rahoitusta, on hyödynnetty esimerkiksi Business Finlandin, Suomen Elokuvasäätiön, ELY-keskuksen ja TV-yhtiöiden rahoitusta. Lisäksi (jokin muu -vastaukset) merkittäviä rahoittajia ovat olleet mm. säätiöt, Finnvera ja Taiteen edistämiskeskus. Business Finland rahoitusta on hyödynnetty erityisesti peliaihoiden kehittämisessä, kun taas tv-formaattien/ohjelmien kohdalla on hyödynnetty Elokuvasäätiön ja TV-yhtiöiden tukea. Noin 20 % hankkeista ilmoitti hyödyntäneensä useampaa kuin yhtä rahoituslähettä AVEK-tukien lisäksi. Huomioitavaa kuitenkin on, että hieman yli 60 % hankkeista ei haettu ja/tai ei saatu muuta rahoitusta hankkeen toteutukseen. Tällöin AVEK-tuen lisäksi hankkeen toteuttaminen on tehty omalla rahoituksella, AVEK-rahoitusosuuden olleessa useassa tapauksessa hyvin suuri. Näissä hankkeissa on koettu laajemmin, että kehitystyötä ei olisi toteutettu ilman AVEK-instrumenttien tukea. Jatkon kannalta näyttäisi, että muiden rahoituslähteiden laajempaan hyödyntämiseen olisi syytä löytää keinoja.

Kokonaisuutena AVEK-rahoitus on kohdistunut hyvin hankkeisiin, jossa sillä on saatu lisäarvoa mahdollistamalla toimintaa, jota ei olisi tehty ilman tukea.

Kuva 12. Tuki-instrumentin ja tukimuodon mukaan vastaustietoja, mistä muista rahoituslähteistä AVEK-rahoitettuun hankkeeseen on saatu tukea (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuet ovat pääosin suunnattuja alkuvaiheen ideoiden kehittelyyn. Suurin osa vastaajien hankkeista on ollut ideoita, joita ei ole edeltänyt aiempaa kehittämistyötä, vaan hanke on toiminut käynnistäjänä kehitystyölle. Tässä joukossa AVEK-tuet ovat suuntautuneet nimenomaan hyvin alkuvaiheessa olevien ideoiden kehittelyyn. Näissä rahoituksella on ollut erityisen tärkeä merkitys kehitystyön käynnistäjänä.

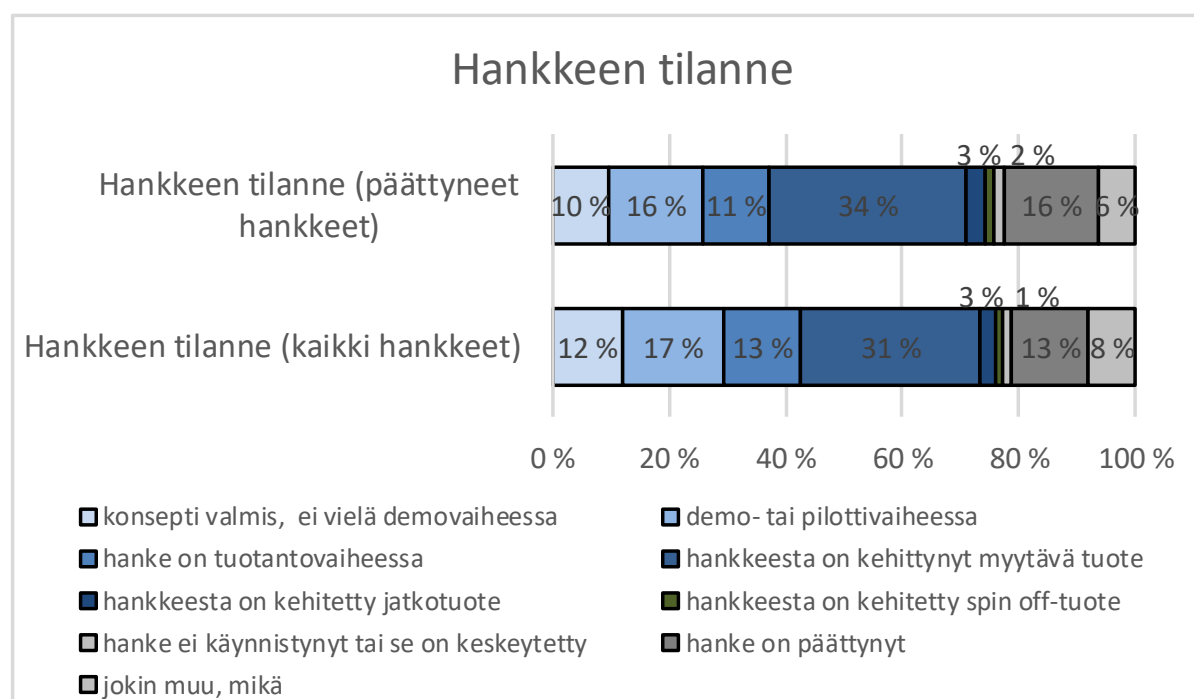
Kuva 13. AVEK-tukea saaneiden hankkeiden vastaukset kysymykseen oliko hanke jatkumoa aiemmin tehdylle kehittämistyölle (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

Yli kolmasosa kyselyn vastaajista kuitenkin myös ilmoitti, että hanke perustui ennen hanketta tehtyyn kehitystyöhön. Näissä noin puolet vastaajista ilmoitti, että myös aikaisempaan kehitystyöhön oli saatu ra-

hoitusta AVEKilta. AVEK oli näissä tapauksissa tukenut edeltävässä hankkeessa mm. uuden hankkeen teemaan etäisemmin liittyvää kehitystyötä, jonka pohjalta oli syntynyt uusi aihio, johon on haettu uutta tukea. Näissä tapauksissa AVEK-tukien lisäarvo on myös tärkeä uusien ideoiden synnyttäjänä. Edeltävä kehitystyö oltiin joissain tapauksissa toteutettu myös esimerkiksi Business Finlandilta tai Finnveralta saadulla tuella sekä myös aiempien työtehtävien/yritysten toiminnan ohessa. Merkittävä osa aiemmasta kehitystyöstä oli omakustanteisesti toteutettua aihoiden esikehittelyä AVEK-rahoituksen hakua varten.

Kyselyssä kartoitettiin myös tietoa missä tilanteessa DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-rahoituksella tehty kehittämistyö oli vastaushetkellä, ja mitä hankkeen kehitystyölle on tapahtunut hankkeen päättymisen jälkeen. Noin 10 % hankkeista oli tilanteessa, jossa konseptin ilmoitettiin olevan valmis, mutta sitä ei ollut viety vielä demovaiheeseen. Hankkeista suurin osa oli joko tilanteessa, jossa valmista konseptia oltiin viemässä eteenpäin demona/pilottina, se oli tuotantovaiheessa tai myytävänä tuotteena. Noin kolmasosassa hankkeista on kehittynyt myytävä tuote.

Vastaajien arvioiden mukaan AVEK-rahoituksella tehtyä kehitystyötä on selvästi jatkettu hankkeen jälkeen ja kehitettyjä ideoita on jalostettu eteenpäin, ja osassa hankkeista on seurannut myös konkreettisia tuotteita ja mm. parantuneita edellytyksiä uudelle liiketoiminnalle. Pienestä osasta hankkeista on seurannut myös jatkotuotteita ja uusia spin-off-tuotteita. On huomioitava, että vaikka kehitystyötä on jatkettu AVEK-tukea saaneen hankkeen jälkeen, on siitä usein pitkä matka vielä uuden kannattavan liiketoiminnan syntymiseen. Kyselyn vastausten mukaan tuilla on viime vuosien aikana joka tapauksessa saatu aikaiseksi monia alkuja, joista voi seurata tavoiteltavaa luovien alojen liiketoiminnan kehittymistä sekä uusia tuotteita/palveluita.

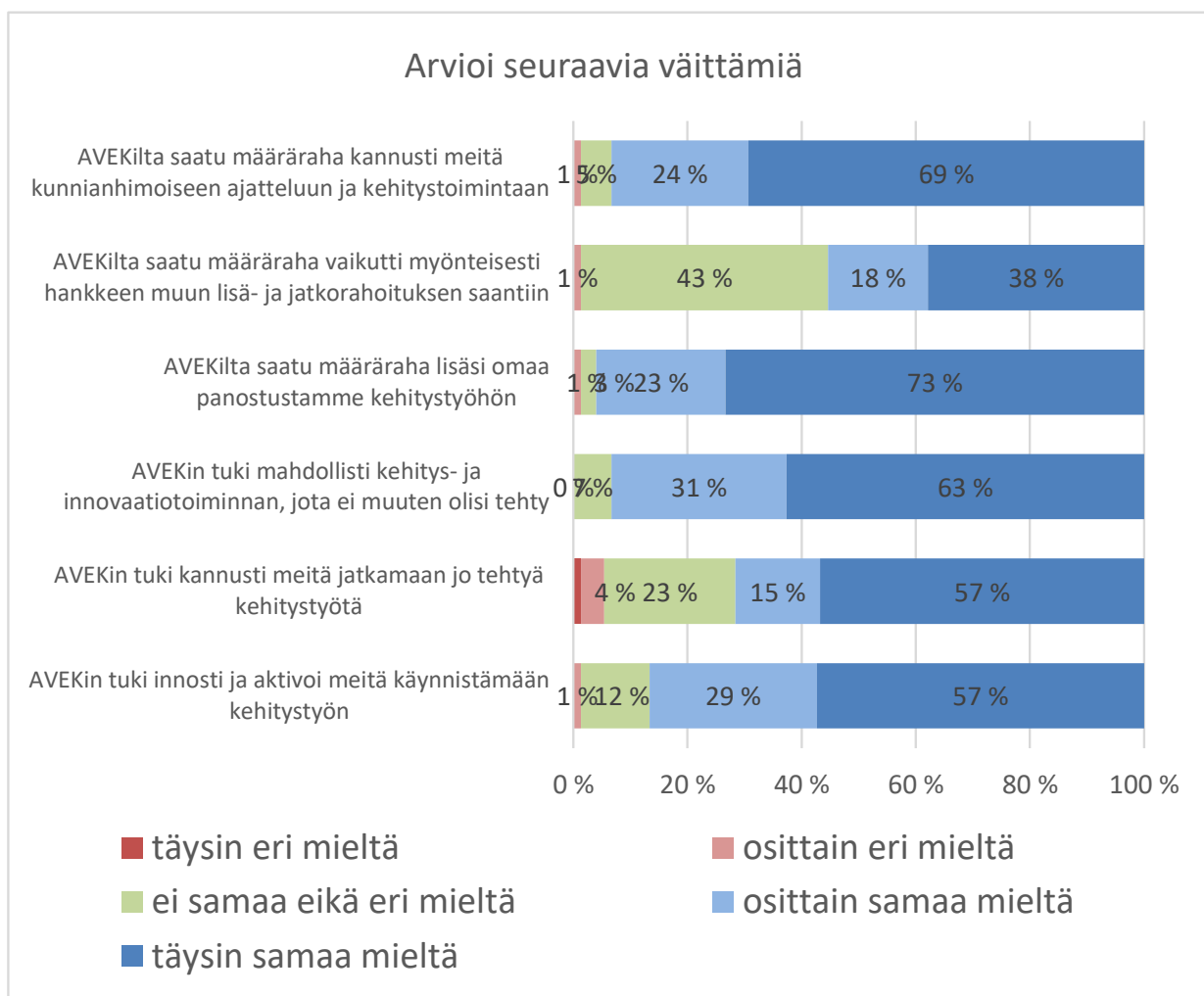

Kuva 14. AVEK-tukea vuosina 2014–2017 saaneiden hankkeiden kehitystyön tilanne kyselyn ajankohdassa (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

Merkittävä tekijä AVEK-tuen vaikutuksella käynnistetyn ja tehdyn kehitystyön myötä syntyville laajemmille vaikutuksille on, miten hankkeissa saavutetun kehitystyön tulokset jalostuvat eteenpäin kaupallisiksi tuotteiksi, palvelumalleiksi ja palveluiksi. Keskeistä tässä on, miten jatkotyöhön löytyy resursointia ja tu-

kea AVEKin alkuvaiheen kehitystyöhön kohdistuneen tuen jälkeen. Asiantuntijahaastatteluiden perusteella luovien alojen kehitysaihioiden kohdalla on ollut haasteita saada alkuvaiheen DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tyyppisten tukien jälkeen jatkorahoitusta muista lähteistä kehitystyöhön.

Niiden hankkeiden kohdalla, joissa kehitystyötä on jatkettu, on hyödynnetty sekä omaa rahoitusta että julkisia tukia/lainoja ja ulkopuolista yksityistä rahoitusta. Saadun AVEK-tuen merkitys on ollut varsin tärkeä tekijä jatkorahoituksen kannalta uskottavuutta lisäävänä tekijänä. Noin kymmenessä hankkeessa on hyödynnetty Business Finlandin tuki-instrumentteja, kuten Tempo-rahoitusta ja Innovaatioseteliä. Osassa rahoituslähteenä on hyödynnetty myös ELY-keskusten yritysrahoitusta sekä säätiöiden ja kulttuurirahastojen tukea. Osassa kehittämistyötä on jatkettu myös omarahoituksena, yritysten muusta toiminnasta syntyvillä tuloilla sekä yksittäisissä tapauksissa myös AVEK-rahoitetun kehitystyön tuloksesta saaduilla tuloilla. Useissa tapauksissa kehitystyön jatkamiseen on ollut selvää halua, mutta siihen ei ole saatu rahoitusta. AVEK-tuilla tavoiteltavien laajempien vaikutusten kannalta polkujen ja linkkien kehittäminen jatkorahoitukseen on nähtävä tärkeänä kehittämiskohteenä tulevaisuudessa AVEKin toiminnassa, jotta kehitystyön tulokset eivät jää pisteittäisiksi, vaan kehitystyölle saadaan varmistettua jatkumo, josta seuraa tavoiteltavaa luovien alojen kehittymistä.

Kuva 15. AVEK-tukea saaneiden hankkeiden näkemyksiä tuen merkitykseen liittyviin väittämiin (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

Kokonaisuutena DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tukien vaikutus on ollut merkittävä hankkeiden toteutuksen kannalta sekä myös kehitystyön laadun ja laajuuden parantamisen kannalta. Alkuvaiheen tuotekehitystyöhön ei ole useamman kehitysaihion kohdalla ollut muunlaista rahoitusta saatavilla. Arvioinnin kyselyjen ja hanketoteuttajahaastatteluiden perusteella toteutetuista hankkeista suuressa osassa AVEK-tuen on koettu kannustaneen toteuttamaan alkuperäistä ajatusta pidemmälle menevää kehitystyötä. AVEK-resurssit ovat olleet merkittävä lisä hankkeiden kokonaisbudjetissa. Usean hankkeen kohdalla kehitystyö on toteutettu suuremmin ja paremmin ja sitä kautta osuvammin myös kehitystyön tuloksen kysyntää ja jatkoehdyntämistä ajatellen. Lisäksi AVEKin tuet näyttävät myös lisänneen toteuttajien omia panostuksia kehitystyöhön. Ylipäänsä kehitystyötä on voitu tehdä suuremmalla riskillä kokeilevammin ja kunnianhimoisemmilla tavoitteilla.

Selkeä AVEKin hakemusvaiheen sparrauksen myötä syntynyt lisäarvo on ollut myös se, että sparrauksella on vahvistettu hankkeen jälkeistä kaupallistamisen ja kehitystyön jatkoehdyntämisen huomioon ottamista ja suunnittelua. Rahoituksen on myös nähty vaikuttaneen jonkin verran lisärahoituksen ja jatkoraahoituksen saantiin. AVEK-tuen saamisella on ollut myös henkisesti tärkeä merkitys tuen saajalle. Se on lisännyt uskoa kehitystyön tekemiseen ja tavoitteena olevien kehitystyön tulosten merkityksellisyyteen.

4.2.2 Hankkeiden tulokset ja vaikutukset

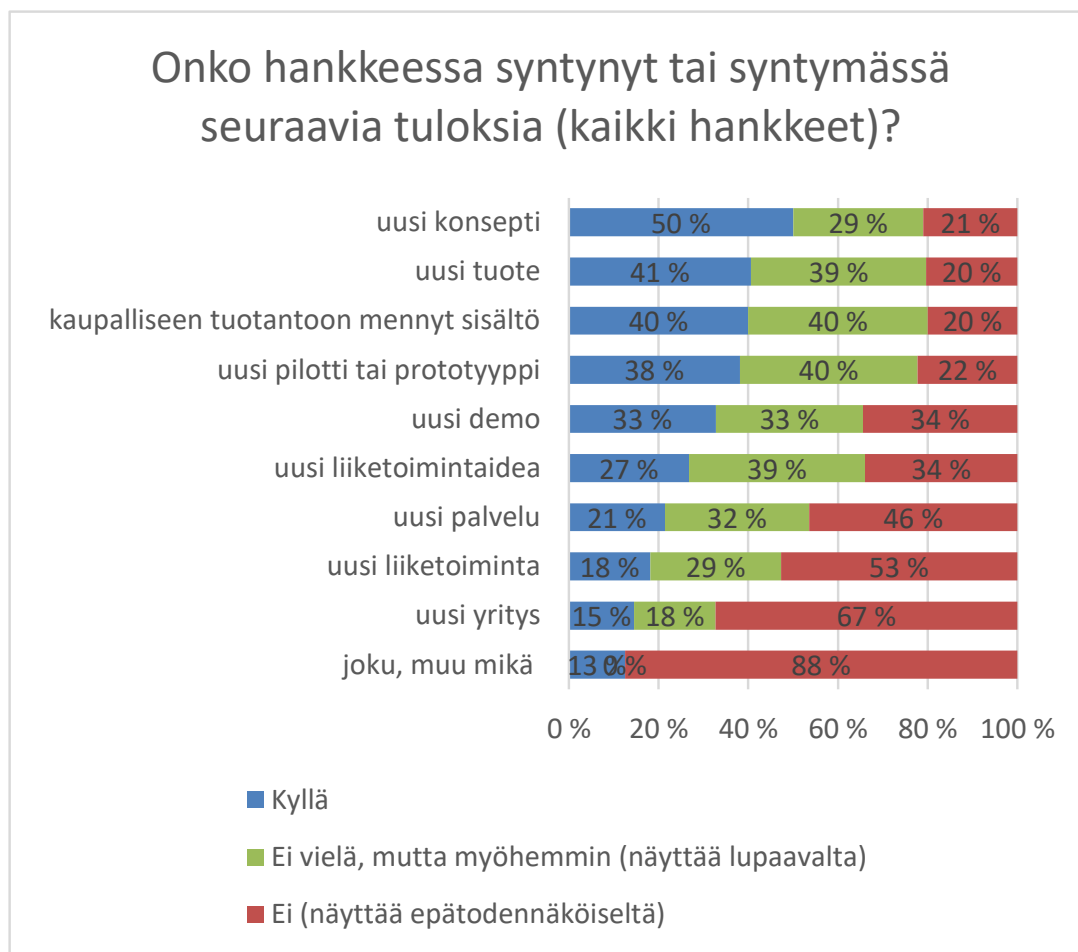
DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tukien vaikutuksella on pyritty edesauttamaan uusien luovien alojen konseptien, demojen ja pilottien syntymistä sekä näiden vaikutuksesta uusien tuotteiden, palvelujen sekä uuden liiketoiminnan ja uusien yritysten syntymistä.

Arvioinnin kyselyssä kartoitettiin minkälaisia tuloksia ja vaikutuksia vuosina 2014–2017 toteutetuissa hankkeissa on jo syntynyt, minkälaisia tuloksia ja vaikutuksia on syntymässä, ja minkäläisten tulosten ja vaikutusten kohdalla näyttää epätodennäköiseltä, että niitä syntyisi.

Hankkeiden suorina vaikutuksina on syntynyt odotetusti uusia konsepteja, pilotteja ja demoja. Näitä ovat olleet mm. pelien demoversiot ja niiden testauksesta saadut tiedot ja kokemukset, pilottijaksot tv-ohjelmiin, valmiit kulttuurin tuotanto- ja valmistuskonseptit, demot VR-sisällöistä, tuotekonseptit, sekä yleisesti kokemukset aihoiden toimivuudesta ja kaupallistettavuudesta.

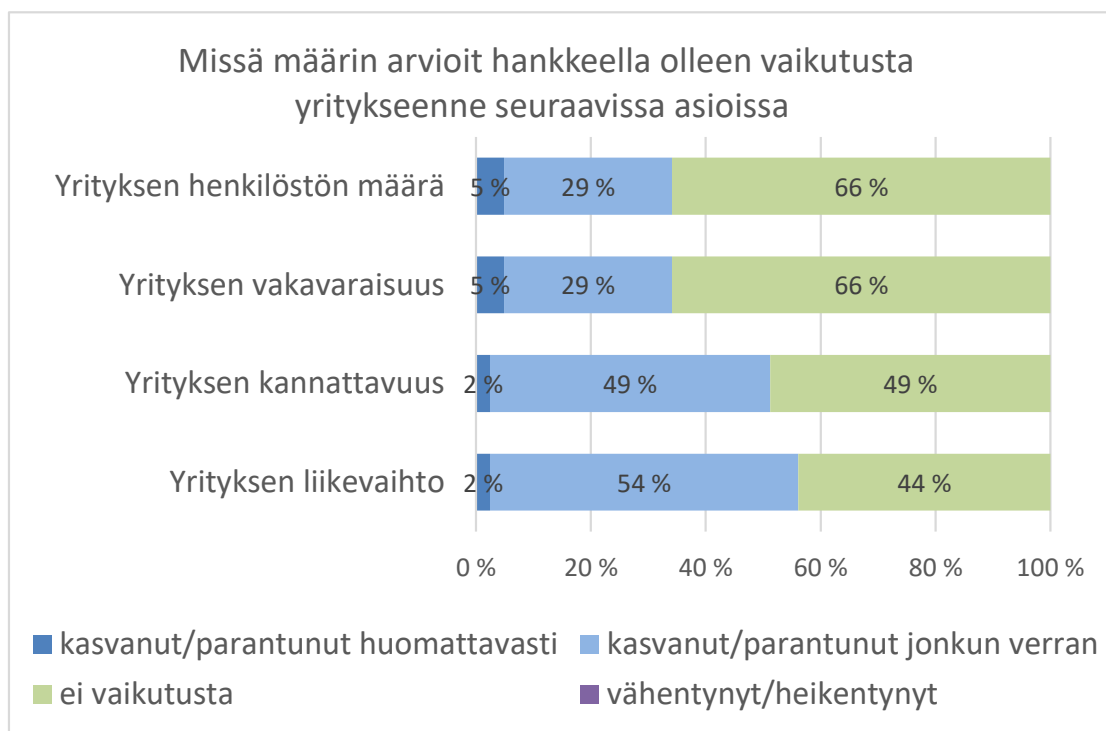
Lisäksi hanketoteuttajien mukaan hankkeissa tai niiden pohjalta on myös syntynyt suoraan uusia tuotteita ja kaupalliseen tuotantoon siirtyneitä sisältöjä. Näitä ovat olleet mm. pelit, tv-sarja sekä myynnissä olevat kulttuurituotteet/mallistot sekä kulttuuripalvelut. Näitä hankkeita on kyselyn mukaan ollut kuitenkin vain yksittäisiä.

Uutta liiketoimintaa ja uusia yrityksiä on AVEK-tukien pohjalta syntynyt toistaiseksi vain pienessä osassa hankkeista, ja niiden syntyminen jatkossa on arvioitu epätodennäköiseksi suurimmassa osassa hankkeita. AVEK-tuilla on onnistuneesti saatu pilotoitua ideoita, tuotettua demoja sekä kehitettyä konsepteja. Näiden kehittäminen varsinaiseksi liiketoiminnaksi on kuitenkin haasteellista, ja asia vaatii pitkän ja monia epävarmuustekijöitä sisältävän kehittämistyön alkuvaiheen AVEK-tukea saaneen hankkeen jälkeen. AVEK-hankkeiden kehitystyön tulokset ovat useammin pienimuotoisempia lähtöjä, joista vain pienestä osasta näyttää seuraavaan liiketoimintaa. Toisaalta on huomioitava, että on positiivista, että alkuvaiheen tuotekehittelyyn kohdennetun rahoituksen pohjalta saadaan edes osassa kehitystyö vietyä pisteeseen, jossa syntyy uutta liiketoimintaa.

Kuva 16. AVEK-tukea saaneiden hankkeiden tuloksia (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

Merkittävä osa AVEK-tukea saaneista tahoista on yrityksiä. Arvioinnin kyselyssä kohdistettiin myös yritys-toimijoille erityiskysymyksiä AVEK-tuen kautta yritystoimintaan kohdistuneista vaikutuksista. Kokonaisuutena AVEK-tuilla on ollut merkittävämpää vaikutusta tukea saaneiden yritysten toimintaan vain yksittäisissä tapauksissa ja suurimmaksi osaksi yritystoiminnan eri osa-alueisiin vaikutukset ovat olleet kohtalaisia tai niitä ei ole syntynyt. Hankkeet ovat yritystenkin näkökulmasta pienimuotoista alkuvaiheen uusien ideoiden kehittämistä ja testaamista, jossa on mahdollistettu riski epäonnistumiselle. Tällaiseen riskin ottoon monella yrityksellä ei monella olisi itsenäisesti varaa. Tärkeää on ollut, että on päästy kokeilemaan uutta ja testaamaan kehitysideoita. Usein varsin pienimuotoisesta hankkeesta ei ole oletettavaakaan, että suu- ralle joukolle yrityksiä saataisiin suoraan aikaan esimerkiksi merkittävä kasvusysäys. Kokonaisuutena positiivista kuitenkin on, että merkittävä osa tukea saaneista yrityksistä on kokenut, että mm. liikevaihtoon ja kannattavuuteen on syntynyt ainakin jonkin asteisia vaikutuksia.

Kuva 17. AVEK-tukea saaneiden yritysten näkemyksiä hankkeen vaikutuksista yrityksen liiketoimintaan (Arvioinnin kysely, marras-joulukuu 2018)

Laajemmin kuin vain yritysten näkökulmasta AVEK-tuella toteutetuilla hankkeilla on ollut edellä mainittujen hankkeen suorien tulosten ja vaikutusten lisäksi myös muunlaisia vaikutuksia. Nämä vaikuttavat hankkeen toteuttajaan laajemmin kuin kehitystyön suorana tuloksena ja luovat pidempiaikaisia vaikutuksia hanketoteuttajalle, ja lisäksi myös laajemmin luovien alojen kehitykseen ja tulevaisuuden kehittymismahdollisuuksiin. AVEK-hankkeiden kautta vaikutetaan mm. osaamisen kehittymiseen, uusien innovaatioiden syntymiseen, toimijoiden verkostoitumiseen ja toimialat ylittävään yhteistyöhön sekä uudenlaisten ajattelutapojen (mm. kaupallinen näkökulma) kehittymiseen luovilla aloilla.

Merkittävänä vaikutuksena on hanketoteuttajien mukaan havaittu osaamisen kehittymistä mm. innovaatioiden kehittämisen sekä sisältöosaamisen suhteen. Hankkeiden kautta tuetaan osaamisen kehittymistä mm. uusilla kehittyvillä osa-alueilla (esim. VR&AR-teknologia) ja näin mahdollistetaan myös, että luovilla aloilla kehityksessä pysytään mukana. Hanketoiminta tarjoaa mahdollisuuden kehittää ja kokeilla uutta, mikä mahdollistaa samalla myös kehittämisosaamisen parantamista ja oppimisprosessin hanketoteuttajille. Lisäksi hanketoiminta on selvästi mahdollistanut uusien tuote- ja palveluinnovaatioiden syntymistä. Hankkeissa on mahdollistettu ja tuettu uusien aiheiden kehittymistä uusiksi innovaatioiksi, joita ei samalla tavalla toteutettaisi luovien aloilla ilman AVEK-tukea. Osassa hankkeista on tuotettu merkityksellisiäkin innovaatioita, joilla voi olla vaikutusta toteuttajan lisäksi laajemmin alalla. Varsin tärkeänä hanketoiminnalla edistytävänä asiana nähdään myös liiketoiminnallisen osaamisen sekä kaupallisen ajattelutavan kehittyminen luovilla aloilla. Tuen saajien toimeentuloon on harvemmin hankkeella ollut merkittävämpiä vaikutuksia. Suuri osa hankkeista on kuitenkin päättynyt vasta hiljattain ja osa on vasta kesken. Kehitystyön tuloksien jalostuminen kaupalliseksi tuotteeksi, josta saadaan tulovirtaa, kestää aikansa.

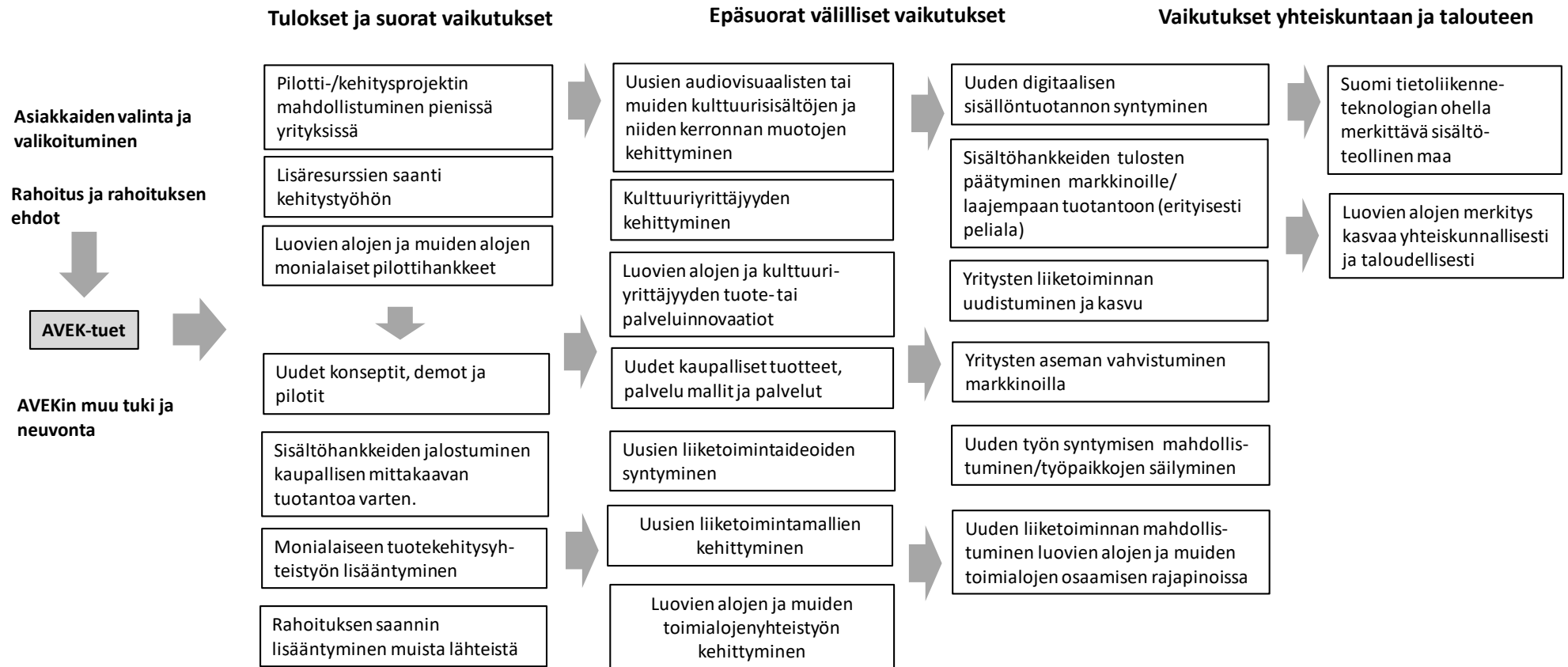

Kuva 18. AVEK-tukea saaneiden hankkeiden aikaansaamia vaikutuksia (Arvioinnin kysely, marras-jouluku 2018)

4.3 Tukien laajempi merkitys ja lisäarvo

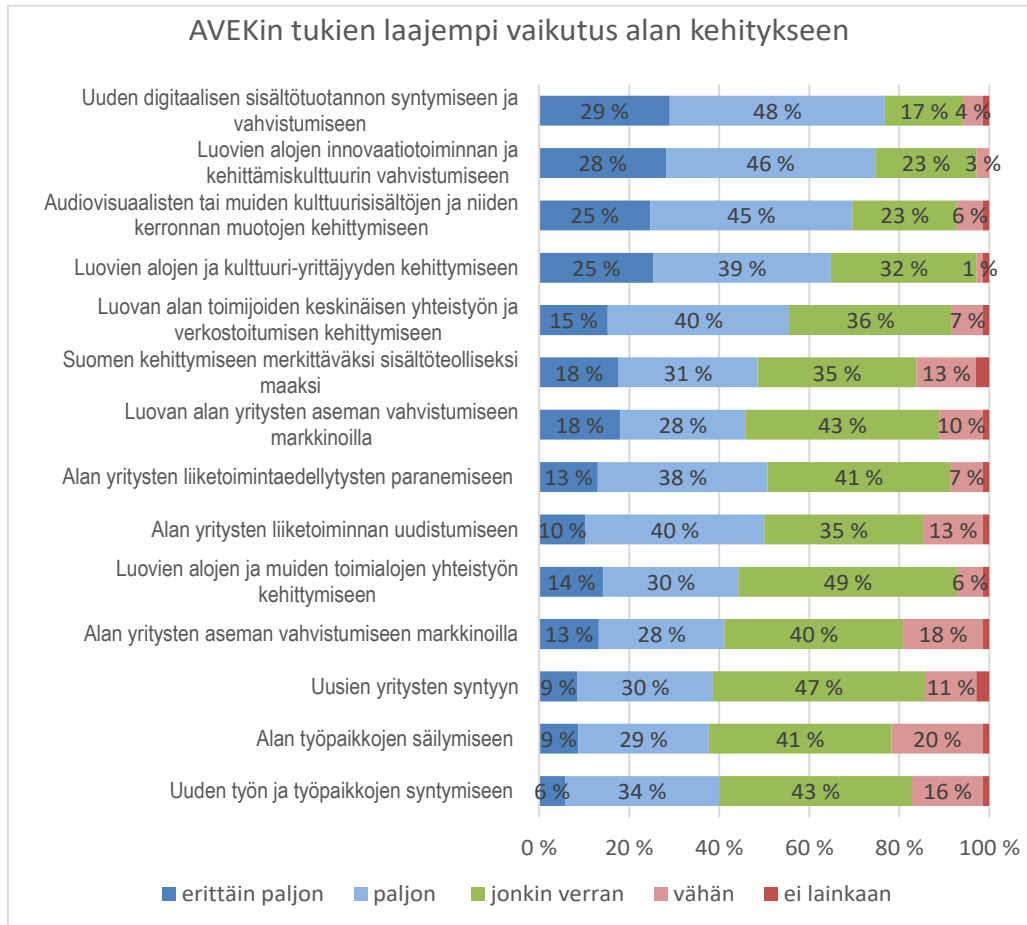
DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuilla pyritään hanketoiminnan tukemisen kautta vaikuttamaan laajemmin luovien alojen kehitykseen. AVEK-tuet synnyttävät alkuja, joista odotetaan syntyvän luovien alojen kehitykseen erilaisia vaikutuspolkuja, joilla vaikutetaan laajemmin luovien alojen kehitykseen sekä yhteiskuntaan. Arvioinnin osana laadittiin AVEK-tukien vaikutuslogiikkaa kuvaava kausaalimalli, johon mallinnettiin, minkälaisen vaikutuspolkujen kautta laajemmat vaikutukset alan kehitykseen syntyvät. Kyseinen malli on esitetty ohessa (Kuva 19). Tämän kautta arvioinnissa on myös tarkasteltu, minkälaisia vaikutuksia AVEK-tuilla on saatu aikaiseksi, ja onko siitä syntynyt tavoiteltavaa lisäarvoa luovien alojen kehitykseen.

AVEK-tukien (huomioiden rahoituksen ehdot ja asiakkaiden valikoituminen sekä muu AVEKin antama asiantuntijasparraus ja neuvonta) seuraa suoria tuloksia ja niiden vaikutuksia, joita on esitetty edellisissä luvuissa. Suoria tuloksia ja vaikutuksia ovat mm. hanketoiminnan mahdollistuminen kohderyhmässä, lisäresurssien saaminen hanketyöhön sekä monialaisen yhteistyön lisääntyminen. Näiden pohjalta syntyy tuloksia (konseptit, demot, pilotit) ja niiden jalostumista mm. muiden toimijoiden lisärahoituksella kaupallisen mittakaavaan tuotantoon. Näistä odotetaan seuraavan epäsuorina vaikutuksina mm. luovien alojen sisältöjen kehittymistä, uusia tuotteita ja palveluita, yrittäjyyden kehittymistä luovilla aloilla, uusien liiketoimintamallien syntymistä ja yhteistyön edelleen lisääntymistä muiden toimialojen kanssa. Edelleen epäsuorina vaikutuksina odotetaan syntyvän mm. uutta luovien alojen digitaalista sisällöntuotantoa, kaupallisia tuotteita, uutta vahvistuvaa liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja sekä uutta liiketoimintaa luovien alojen ja muiden alojen rajapinnoissa. Näistä seuraavat edelleen laajemmat yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikutukset.

Kuva 19. AVEKin DigiDemo-, CreaDemo ja CreMA-tukien kausaalimalli

On huomioitava, että AVEK-tukien suorien tulosten ja vaikutusten jälkeen laajempien vaikutusten syntyminen on kiinni paljolti muista tekijöistä (muu rahoitus, hanketoimijoiden oma toiminta, toimintaympäristön kehitys jne.) kuin AVEK-toiminnasta. DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuilla luodaan alustaa laajempien vaikutusten synnylle.

Kuva 20. AVEK-tukien vaikutus laajemmin luovien alojen kehitykseen (Arvioinnin kysely, marras-joulukuun 2018)

Arvioinnin kyselyssä kartoitettiin hanketoimijoiden näkemyksiä, minkälaisia vaikutuksia AVEKin tuilla on koettu olevan laajemmin alan kehitykseen. Yleisesti selvä osa hanketoteuttajista näkee, että tuilla on ollut vähintään jonkinasteisia vaikutuksia laajasti eri osa-alueisiin, joihin tuilla on pyritty vaikuttamaan. Vaikutukset näyttävät odotusten mukaisestikin pääosin vahvemmin niillä osa-alueilla, jotka seuraavat suoremmin tukien vaikutuksesta. Näitä ovat mm. uuden digitaalisen sisältötuotannon syntyminen, innovaatiotoiminnan ja kehittämiskulttuurin vahvistuminen, kerronnan muotojen kehittyminen ja luovien alojen ja kulttuuriyrittäjyyden kehittyminen. Mm. uusien yritysten ja työpaikkojen synty, liiketoiminnan uudistuminen ja alan yritysten aseman vahvistuminen seuraavat edellisistä asioista ja tulevat näkyviksi myöhemmin ja usean tekijän yhteisestä vaikutuksesta. Lisäksi näiden asioiden syntyyn liittyy paljon epävarmuutta. Tästä syystä ne eivät näy vastauksissa yhtä merkittävänä kuin suorammat vaikutukset. Myöskään AVEK tukien erillisvaikutusta ja merkitystä näiden asioiden syntyyn on vaikeampaa erottaa muista tekijöistä. Yksityiskohtana monialaisen yhteistyön lisääntyminen on nähty CreMA-tuissa muuta laajemmin syntyneenä vaikutuksena. Tukimuodossa on erityisesti korostettu monialaisten yhteistyömuotojen rakentamista luovien alojen ja teollisuus-, palvelu- ja muiden alojen kanssa ja CreMA-tuilla on ollut sen kautta syntyvien mahdollisuuksien rajoissa vaikutusta mm. monialaisen yhteistyön kehittymiseen.

Yleisemmin AVEK-tuilla on hanketoteuttajien näkökulmasta syntynyt monentyyppisiä vaikutuksia. Tuki-instrumentit ovat pääosin tuoneet kehitystyön alkupäähän sellaista rahoitusta, jota ei muuten olisi ollut saatavissa. Täysin ideavaiheessa olevalle kehitysaihiolle ei rahoitusvaihtoehtoja luovan alan kentässä käytännössä ole, ainakaan AVEKin mahdollistamalla mittakaavalla. AVEK-rahoitus on toiminut ruohonjuuritasolla toimiville tahoille ja niiden ideoille ponnahduslautana, joka mahdollistaa siirtymisen seuraaviin tuotekehitystyön vaiheisiin. Ajatuksesta konkreettisiksi demoiksi ja piloteiksi tai tuotteiksi jalostuneet tulokset taas ovat luoneet pohjaa laajemmille luoviin aloihin kohdistuville vaikutuksille.

Ajatellen luovien alojen kehittämistarpeita Julkinen rahoitus luovien alojen yrityksissä -selvityksessä¹⁹, tärkeimmiksi luovien alojen rahoituksen haasteiksi nostettiin rahoituksen kohdentamisen haasteet luovien alojen ollessa riittämättömästi määritellyt, joustavan alkuvaiheen rahoituksen puuttuminen tuotekehitys- ja konseptointi/pilotointi työhön, aineettomien oikeuksien arvottamiseen ja siihen liittyvän osaamisen puute sekä puutteellinen liiketoimintaosaaminen ja toimijakentän heikko tuntemus rahoitusmahdollisuuksista. Tarkastellut AVEK-tuet ovat asemoituneet myös suhteessa tämän tyyppisiin haasteisiin monilta osin hyvin, mutta resurssien ollessa rajalliset, ovat mahdollisuudet tuottaa suurempia ratkaisuja rajalliset. Erityisesti alkuvaiheen rahoitus sekä osaamisen kehittäminen ovat tekijöitä, joihin on kyetty tuomaan lisäarvoa.

AVEK-tukien näkyvät suorat vaikutukset ovat kohdistuneet pääosin edellä esitetyn kausaalimallin alkupäässä sijaitseviin asioihin ja näissä asioissa tukien lisäarvo on selvä ja merkittäväkin. Laajempien vaikutusten syntymistä voidaan havaita arvioinnin tiedon kartoituksessa jonkin verran. AVEKin merkitystä ja erillisvaikutusta laajempien luoviin alojen kohdistuvien vaikutusten synnylle on haasteellista arvioida. Laajempaan kehitykseen vaikuttaa pääosin usean tekijän muodostama kokonaisuus. Lisäksi mm. rahoituksen varmistaminen jatkokehitykseen, aihoiden tuotteistaminen ja kaupallistaminen sekä uuden liiketoiminnan synty ovat pitkiä ja pitkäaikaisia polkuja, jossa AVEK-tuet ratkaisevat yhden alkuvaiheen. Tämän alkusysäyksen jälkeen on tapahduttava useita muita asioita laajempia vaikutuksia ajatellen. Yleisesti luovilla aloilla on viime vuosina tapahtunut asiantuntijahaastatteluiden mukaan positiivista kehitystä mm. uusien sisältöalueiden kehittymisenä, uuden sisältöosaamisen parantumisena, tekijänoikeuksiin liittyvän osaamisen parantumisena sekä jonkin verran myös mm. uutena liiketoimintana.

AVEK-tukien merkitys ja lisäarvo on suuri erityisesti luovien alojen alkuvaiheen kehittämistyön aktivoimisessa ja sen käynnistämisessä. Tuet ovat merkittäviä uusien kehittämisspolkujen käynnistämisessä luoville aloille ja uusien toimijoiden kehittämistoiminnan mahdollistamisessa. Laajemmin alan kehitykseen tukien merkitys ja lisäarvo on rajallinen ja riippuvainen monesta muusta alojen kehityksen vaikuttavasta tekijästä. Voidaan kuitenkin sanoa, että osaa luodun vaikutusmallin mukaisista vaikutuksista ei samalla tavalla syntyisi ilman tarkasteltuja tukia. AVEK-tuet on pääosin myös asemoitu hyvin, ne eivät ole päällekkäisiä muiden tukimuotojen kanssa ja osuvat tässä mielessä selkeään tarpeeseen²⁰ (mm. TV-formaattien ja ohjelmapiilottien kanssa osittain samalla tontilla, mutta myös tässä roolijako ja täydentävyys toimivat, innovaatioaseteli pienenä rahoitusmuotona).

¹⁹ Julkinen rahoitus luovien alojen yrityksissä. Ramboll Management Consulting. Työ- ja elinkeinoministeriö. Innovaatio. 26/2013

²⁰ Mm. Luovien alojen rahoituskartta (Julkinen rahoitus luoville tekijöille: Mahdollisuuksia buustata luovan alan yrityksen kehittämistä)

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Arvioinnin kohteena ovat olleet DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMa-tuet sekä niiden eri tukimuodot. Seuraavassa on esitelty työn tutkimuskysymyksiin liittyen keskeisiä työstä nousevia johtopäätöksiä. Lisäksi luvussa on esitelty työn pohjalta nousseita kehittämisajatuksia AVEKin toimintaan sekä DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tukiin liittyen.

AVEKin toimintamallin ja toimintakäytäntöjen toimivuus

AVEKin tuen myöntämiseen ja rahoitusprosessiin liittyvä toimintamalli ja käytännöt ovat kokonaisuutena hyvin toimivia ja toimintaan liittyy jatkon kannalta vain joitain pohdintaa vaativia kehittämiskohteita. Toiminnan vahvuus on, että rahoitus myönnetään suurelta osin kehittämistyön alkuvaiheessa hakijalle. Tukien kohderyhmän näkökulmasta tämä lisää merkittävällä tavalla tukien houkuttelevuutta. Hakijoiden omista lähtökohdista käsin, jossa omaa tai muuta rahoitusta kehittämistyön käynnistämiseen on vaikeaa saada, se on tarkoituksenmukaisin tapa toimia tuilla haettavaa vaikuttavuutta ajatellen. Lisäksi tukeen liittyvä byrokratia on rahoituksen hakijan näkökulmasta vähäistä ja rahoitus on tarkoituksenmukaisella tavalla joustavaa ja ketterää. Tuen myöntämisen kriteerit ja myöntökäytännöt ovat suurelta osin selkeät.

Jatkossa pohdittavia kehittämiskohteita ovat mm. rahoituksen hakuajat. Vain yksittäisinä ajankohtina vuoden aikana toteutettavat rahoitushaut vaikuttavat luovien alojen kaltaisilla nopean kehityksen aloilla hakijoiden mahdollisuuksiin hyödyntää rahoitusta. Toimijakentässä erityisesti luovilla aloilla liukuvaa haku-aikaa toivotaan rahoitusinstrumenttien suhteen, mutta se toteuttaminen aiheuttaa hallinnollista työtä, minkä takia liukuvan hakuajan toteuttaminen on hankalaa. Yleisesti tietämys tuista ja niiden mahdollisuuksista voisi olla kentällä myös laajempaa. Tukien markkinointiin ja niistä viestintään tulisi myös jatkossa kiinnittää painotetummin huomiota. Lisäksi tukien käyttömahdollisuuksia ja eri tukien roolia suhteissa toisiinsa voitaisiin edelleen selkeyttää hakijoita ajatellen.

Tukien vaikutus tuotannon mahdollistamiseen ja käynnistämiseen sekä palvelujen tuotteistamiseen

Tarkastellut DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tuet on tarkoitettu alkuvaiheessa olevien kehitysideoiden jalostamiseksi vaiheeseen, jonka jälkeen mahdollistuu konkreettisemmän tuotteen tai palvelun vieminen tuotantovaiheeseen ja kaupalliseksi tuotteeksi. On huomioitava, että AVEK-tuet tarjoavat kehitysmatkalla tukea erityisesti kehitysprosessin käynnistämiseen ja edistämiseen. Tämän jälkeen monen kehityshankkeen päättyessä ollaan kuitenkin vielä matkan päässä siitä, että kehitysaihio olisi valmis tuotantoon tai kaupallistettavaksi, ja seuraava välivaihe vaatii usein myös lisärahoitusta ja lisätoimintaa. Kehittämistyön suhteen on huomioitava, että kyseessä on jatkumo, joka ei läheskään kaikissa tapauksissa pääty AVEK-hankeeseen. Tukien vaikutusta tarkasteltaessa, on huomioitava, että hankkeet ovat tuottaneet erityyppisiä tuloksia, joissa osa on selvästi lähempänä tuotannollista ja kaupallista vaihetta, ja osa kauempana.

Kokonaisuutena tarkastellut AVEK-tuet ovat antaneet selvästi mahdollisuuksia kehitysaihion viemiseen lähemmäs tuotantovaihetta tai kaupallista tuotetta. Merkittävässä osassa (40 %) vuosien 2014-2017 aikana tuetuista hankkeista ja niiden kehitysprosesseissa on saavutettu kaupallinen tuote tai työssä ollaan tuotantovaiheessa. Lisäksi laajassa joukossa muita tuettuja hankkeita ollaan tilanteessa, jossa kehitystyö on kesken, mutta tuotantoon meneviä ja kaupallisia tuotteita odotetaan syntyvän. AVEK-tukien merkitys

tämän kehitystyön käynnistämässä ja laajuuden kunnianhimon suurentamisessa on ollut merkittävä. Tässä suhteessa AVEK tuet ovat vaikuttaneet tuettavien kehitysaihioiden suhteen oleellisesti niiden toteutumiseen. Tuotanto- ja tuotteistamisvaiheeseen pääsemiseksi ovat vaikuttaneet AVEK-tukien lisäksi myös muu rahoitus, mutta kokonaisprosessin edistymisen kannalta AVEK-rahoituksen merkitys on ollut suuressa osassa hankkeista elintärkeä.

Tukien vaikutus muun kehittämisen- ja tuotantorahoituksen saantiin

AVEK-tukien laajempien tavoitteiden kannalta keskeinen tekijä on, miten AVEK-tuki pystyy vaikuttamaan tuotekehitysvaiheessa ja sen jälkeen muun rahoituksen saantiin kehitysaihioille. Keskeinen asia on myös lisääkö AVEK-tuen saaminen tuensaajien omaa riskinottohalua kehitystyöhön. AVEK-tukisummat ovat verrattain rajallisia ja ne mahdollistavat kehitystyön viemisen tiettyyn pisteeseen. Muulla rahoituksella AVEK-hankkeen aikana ja sen jälkeen kehitystyötä voidaan laajentaa ja viedä suuremmalla mittakaavalla pidemmälle.

AVEK-hankkeissa vain osassa on saatu aktivoitua tuen saajien oman rahoituksen lisäksi muuta rahoitusta hankkeeseen. Näiden hankkeiden kohdalla AVEK-tuki on ollut keskeinen uskottavuutta lisäävä tekijä muiden rahoituksen antajien suuntaan. AVEK-tuen saaminen on toiminut laadun varmistajana muiden rahoittajien suuntaan siinä, että kehitysaihiossa on potentiaalia. Suuri osa hankkeista on kuitenkin toteutettu ainoastaan AVEK-rahoituksella ja hanketoteuttajien omilla resursseilla. Muuta rahoitusta ei ole saatu aktivoitua laajimmalla mahdollisella tavalla kehitystyön tueksi. Rahoituksen saanti hanketyöhön on ollut haasteellista ja sitä on syytä edistää jatkossa.

Selväksi haasteeksi tarkasteltujen tuki-instrumenttien avulla tehdyille luovien alojen kehitystyölle on nähty haasteet siltauksessa ja ohjautumisessa AVEK-hankkeen jälkeen muiden rahoitusinstrumenttien piiriin. Tarkastelluissa hankkeissa oli yksittäisiä onnistuneita esimerkkejä, mutta laajasti asiassa esiintyy haasteita. Jatkopolituksen kehittämiseen on panostettu viime vuosina, mutta muiden rahoittajien tasolla ei ole riittävällä laajuudella ymmärrystä tai halua lähteä tukemaan riittävällä painotuksella luovien alojen jatkokehitystyötä. Asian edistäminen näyttäisi vaativan ymmärryksen lisäämistä luovien alojen potentiaalista, yhteisymmärryksen lisäämistä poikkialueellisesti luovien alojen tukemisesta sekä lisäksi laajemmin verkostoitumista ja yhteisiä kehityshankkeita muiden toimialojen (media-ala, IT-ala jne.) toimijoiden kanssa. Erityisesti luoville aloille kaivataan selkeämpää yhteistyössä eri rahoittajien kanssa muodostettua rahoituspolkua, johon AVEK-tukien saajia ohjataan määrätietoisesti. Yhteishankkeet niiden toimialojen toimijoiden kanssa, joille rahoitusta kohdistuu enemmän, nähdään mahdollisuutena lisätä houkuttelevuutta rahoituksen saamiseen.

Tukien vaikutus yritysten menestymiseen

AVEK-tukien saajista merkittävä osa on yrityksiä, jotka ovat joko hyvin alkuvaiheen yrityksiä tai myös jo pidempään toimineita yrityksiä, joilla on halua kehittää ja kokeilla uutta. AVEK-tukien yhtenä päämääränä on, että luovien alojen yritystoiminta pääsisi kehittymään vahvemmaksi ja kannattavammaksi, ja että yritykset pystyisivät saamaan aikaan sellaista toimintaa, joka mahdollisesti hyödyttäisi laajemmin toimialaa.

Toimintansa alkuvaiheessa oleville yrityksille tuki on keskeinen mahdollistaja tuotekehitystyön käynnistämässä. Pidempään toimineille yrityksille erityisen tärkeää on, että AVEK-tuki on mahdollistanut hankkeita, joissa voidaan kokeilla uutta ja jossa voidaan ottaa riskiä. Tuki luo mahdollisuuksia yritysten kehittämistyön edistämässä vahvistamaa yritysten asemaa markkinoilla

Laajemmin yritysten liiketoimintaan AVEK-tuella toteutetuilla hankkeilla on ollut vain hyvin pienessä osassa yrityksiä merkittäviä vaikutuksia. Sen sijaan pienemmän mittakaavan vaikutuksia mm. liikevaihtoon on saatu osassa tukea saaneista yrityksissä aikaan. Näissä on esimerkiksi saatu kaupallistettua hankkeen pohjalta kehitysidea, josta on seurannut tulovirtaa. AVEKin tukemien usein varsin pienimuotoisten hankkeiden pohjalta ei ole oletettavaa, että laajassa mittakaavassa yritysten liiketoiminta kokisi suuren muutoksen. Sen sijaan niistä saattaa syntyä uusia ideoita ja oppeja, joiden hyödyt konkretisoituvat pidemmällä aikavälillä näkyviksi ja tätä kautta vaikuttavat laajemmin yritysten menestymiseen. Lisäksi mm. uusien start up -yritysten kohdalla pienimuotoinen hanke saattaa muodostaa keskeisen pohjan yrityksen jatkovaiheen kehitykselle. Näissä tapauksissa esimerkiksi työllistävä vaikutus näkyy parhaiten yritystoiminnassa vasta myöhemmässä vaiheessa. Kun nämä yritykset saavat ideansa jalostettua eteenpäin, voivat ne hakea muualta jatkorahoitusta sekä kasvattaa toimintaansa.

Tukien rooli, merkitys ja lisäarvo alan muiden rahoitusinstrumenttien ja mahdollisuuksien joukossa

Kokonaiskuvana tuet ovat luovien alojen kokonaisuudessa tärkeitä rahoitusinstrumentteja, vaikka kyseessä on tukien määriltä verrattain pieni rahoitusmuoto. Tuki-instrumenttien vahvuutena on, että ne on asemoitu hyvin osuvasti luovien alojen kehittämistyön kohtaan, johon muuta rahoitusta ei käytännössä suurelle osalle tuen hakijoista ole saatavilla. Muilla rahoittajilla ei ole kehitystyön alkuvaiheeseen ja luovien alojen kohderyhmää ajatellen samanlaisia tukimuotoja. Pienillä, mutta hankkeiden kokonaisrahoituksesta usein merkittävän osan kattavilla kehittämistyön alkuvaiheeseen sijoittuvilla summilla mahdollistetaan uusien ideoiden ja toimijoiden kasvua luoville aloille, jota ilman tukia ei suurilta osin tapahtuisi. Lisäksi toimintansa alkuvaiheessa oleville toimijoille kaksiosainen rahoitus, jossa selvästi suurin osa rahasta saadaan etupainotteisesti, on merkittävä mahdollisuus toiminnan kehitystyön käynnistämiseen. Lisäksi tukien tarkoitus toimia kaupallisuutta ja liiketoiminnallisuutta edistävänä ja painottavana (vrt. kulttuuripoliittiset tuet) tukimuotona, lisää sen tärkeyttä ja merkittävyyttä luovien alojen rahoituskentässä.

Yleisesti rahoituksen merkitys tuetun toiminnan toteutumiseen on ollut ratkaiseva. Tämä osoittaa, että AVEK-tuilla on selkeä tilaus ja rooli ja se tuottaa haluttua lisäarvoa luovien alojen kehitykseen. AVEK-tuilla on ollut suuri merkitys viime vuosina luovien alojen pienien toimijoiden toiminnan käynnistämässä ja kehityksen tukemisessa sekä alkuvaiheen kehitysaihioiden kehittymisessä eteenpäin potentiaalisiksi tuotteiksi.

Jatkon kannalta keskeistä on, että AVEK-tukien ja muiden toimijoiden rahoitusinstrumenttien välille rakennetaan vielä nykyistä vahvempia linkkejä ja yhteyksiä. CreMA-tuki on toiminut hyvänä esimerkkinä, jossa polkua ELY:n jatkorahoituksen on sisäänrakennettu AVEK-tuen käyttöön. Myös muiden rahoittajatahojen kanssa on syytä etsiä AVEK-hankkeen toteutukseen ja AVEK-hankkeen jälkeiseen tilanteeseen yhteistyötä ja siltausta. Lisäksi AVEK-hankkeissa on syytä edelleen edistää jo hankkeiden hakemusvaiheessa suunnitelmallisuutta jatkorahoituksen suhteen.

Rahoituksen laajemmat yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikutukset

DigiDemo-, CreaDemo- ja CreMA-tukien synnyttämien vaikutuspolkujen avulla pyritään saamaan aikaiseksi myös laajempia yhteiskuntaan ja talouteen heijastuvia vaikutuksia. Tuettujen hankkeiden kautta pyritään mm. aikaansaamaan ja edistämään luovien alojen yrittäjyyttä ja yritysten vahvistumista, lisäämään luovien alojen tuotteiden ja palvelujen kaupallista menestymistä, lisäämään luovien alojen työpaikkoja, kehittämään ja lisäämään monialaista yhteistyötä ja uutta liiketoimintaa sekä kasvattamaan luovien alojen merkittävyyttä yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti.

AVEK-rahoitus kohdistuu tässä vaikutusten syntyketjussa sen alkupäähän tuettavan kehitystyön kautta. Rahoituksen laajempaa vaikuttavuutta ajatellen on syytä muistaa, että resurssit ovat rajallisia ja sen kautta tuettava toiminta synnyttää rajallisen määrän pieniä alkuja, joista kehittyy muiden kehitystekijöiden osana laajempia vaikutuksia. AVEK-tuen mahdollistamasta kehitystyöstä seuraavien vaikutusten suhteen on erittäin haastavaa erottaa AVEK-tuen vaikutus muista kehitykseen vaikuttavista tekijöistä. Arvioinnin puitteissa voidaan kuitenkin todeta, että AVEK-tuki on selkeästi mahdollistanut mm. uusien kaupallisten luovien alojen sisältöjen syntyä, uusien luovien alojen kaupallisten tuotteiden syntymistä, uusien yritysten ja uuden liiketoiminnan syntymistä, luovien alojen yrittäjyyden edistymistä, sisältöosaamisen ja liiketoiminnallisen osaamisen kehittymistä sekä uusien liiketoimintaideoiden syntyä. Näitä seuraa vielä usea porras ja vaihe, ennen kuin laajemmat vaikutukset syntyvät. Laajempien yhteiskuntaan ja talouteen heijastuvien vaikutusten aikaansaaminen edellyttää usean tahon (muu rahoitus, muut toimijat) yhdensuuntaista toimintaa ja usean tekijän (markkinoiden kehitys, muu toimintaympäristö jne.) otollista kehitystä vaikutusten synnylle.

AVEK-rahoituksen keskeisin merkitys laajemmille vaikutuksille on, että se luo rahoituksen ohjauksella ja kohdentamisella luovien alojen erilaisiin teemoihin ja kohderyhmiin alustaa (uudet tuotteet ja palvelut, osaaminen jne.), josta laajemmat vaikutukset kasvavat.

Kehittämistarpeita ja kehittämisaikatuksia

Monilta osin AVEKin DigiDemoon, CreaDemoon ja CreMAan liittyvät toimintamallit ja käytännöt ovat olleet toimivia jo nykyisellään ja niiden kautta pystytään pääosin edistämään hyvin tuilla haettavien vaikutusten toteutumista. Seuraavassa on esitetty työssä esille nousseita kehittämistarpeita ja näkökulmia, joita tulisi AVEKin toiminnassa sekä myös laajemmin luovilla aloilla tehtävässä kehittämistyössä ja rahoituksessa huomioida.

- **AVEK-tuen saajien rahoituksen jatkopolituksen kehittäminen:** Rahoituspolkuja AVEK-tuetun hankkeen jälkeen ei ole toistaiseksi saatu riittävällä tavalla toimiviksi AVEKin tukien ja muiden rahoittajatahojen tukimuotojen välillä. Tärkeää olisi rakentaa vahvempia yhteyksiä luovan alan toimijoille jatkorahoituksen pariin yhteistyössä muiden rahoittajien kanssa. Tuensaajille olisi tärkeää olla selkeä etenemissuunta (luovien alojen rahoituspolku) kohti seuraavan vaiheen rahoittajia. Yksi haaste on, että luovien alojen kaltaisen monialaisen ja useita toimijaloja läpileikkaavan toimijajoukon erityistarpeita ja mahdollisuuksia ei ymmärretä riittävällä tavalla. Luovat alat nähdään edelleen tiettyjen hallinnonalojen alaiseksi kokonaisuudeksi, vaikka sillä on yhtymäpintaa laajasti eri hallintosektoreihin ja niiden rahoituskanaviin.
- **Monialaisuuden lisääminen AVEK-rahoitteisissa hankkeissa:** Monialaisuus on nähty kriittisenä kilpailutekijänä uusien innovaatioiden luomisessa. Yhteistyötä ja verkostoitumista toimijoiden

kesken tarvitaan lisää (CreMA-tuen painotuksen mukaisesti) ja linkkien ja yhteistyön vahvistamista muihin toimialoihin tuettavissa hankkeissa. Verkostoitumiseen voitaisiin luoda kannusteita esimerkiksi kohdentamalla suurempia määrärahoja sellaisille hankkeille, joissa on joko luovan alan sisäistä tai toimialojen välistä yhteistyötä.

- **Yhteistyön lisääminen suurempiin luovien alojen veturiyrityksiin:** Yhteistyötä luovien alojen suurempiin yrityksiin voitaisiin osassa AVEK-tuen saajien kohdalla hyödyntää vahvemmin. Suuremmilla yrityksillä saattaisi olla intressi ryhtyä tukemaan ja kehittämään AVEK-tuettavia tuotekehitysideoita eteenpäin.
- **Välittäjätoiminnan kehittäminen:** Luovan alan toimijat tarvitsevat vahvemmin sparrausta liiketoimintasuunnitelman laadintaan, myyntiin, hinnoitteluun ja yhteistyökumppaneiden hankintaan. Jatkokehittäminen saattaa kaatua toimijoiden kyvyttömyyteen myydä tuotettaan tai siihen, ettei muulta toiminnalta ole aikaa siihen. Yhtenä ratkaisuna on välittäjätoiminnan haku, jonka kautta haetaan agenteja ja managereita, jotka voivat auttaa tuotteen tai palvelun kehittämisessä ja tukea näitä yrityksiä/toimijoita. Yrityksille, työryhmille ja yksityisille voitaisiin järjestää koulutuksia ja vuorovaikutustilaisuuksia alaan liittyvistä teemoista, kuten hankekehitys, projektinhallinta, brändinhallinta ja liiketoiminnan kehitys jne.
- **Näkyvyyden lisääminen (viestintä, tiedottaminen ja markkinointi):** Tuista ja eri tukimuodoista ei viestitä riittäväällä tavalla tehokkaasti ja vaikuttavasti. Näkyvyyttä on syytä lisätä erityisesti tuorempien CreaDemo- ja CreMA-tukien suhteen. Alueellisesta näkökulmasta seudulliset kehittämissyhtiöt ja uusyrittäjäkeskukset ovat yhteistyökumppaneita, joiden kanssa voitaisiin tehdä nykyistä tiiviimmin yhteistyötä ja välittää heille tietoa AVEK-tuista. Jatkossa tulisi kyetä markkinoimaan ja tuomaan vahvemmin esiin etenkin onnistuneita tuotekehitysprojekteja, joita AVEKin tuilla on tuettu. Tärkeää olisi viestiä eteenpäin, miten projekti toteutettiin, mitkä olivat sen onnistumisen edellytykset ja miten sen AVEK-hankkeen jälkeinen jatkokehitystyö toteutettiin.
- **Rahoitushakujen määrä:** Rahoituksen hakuaikojen määrän lisäämistä on toivottu hakijoiden puolelta, sillä luovien alojen kentällä kehitys on nopeaa ja alat ovat dynaamisia. Rahoituksen hakemisessa kuukausien odotus saattaa hankaloittaa idean kehitysmahdollisuuksia. Rahoituksen hakuaikojen lisäämistä olisi syytä tutkia sekä mahdollisuutta liukuvalla hakuajalla.
- **Käytössä olevan sähköisen järjestelmän kehittäminen:** Sähköisessä rahoituksen haku- ja hallintajärjestelmässä olevat toimivuuden ongelmat tulisi ratkaista.
- **Seurannan kehittäminen:** Nykyhetkellä AVEK seuraa tukea saaneen hankkeen kehitystä sen toteutusaikana, mutta järjestelmällistä seurantatietoa ei ole siitä, miten tuetut ideat lähtevät kehittymään AVEK-rahoitetun hankkeen jälkeen. Yhteistyötä mm. ELY-keskusten ja Business Finlandin kanssa voitaisiin lisätä tukea saaneiden yritysten/toimijoiden seurannan parantamiseksi. Tärkeää olisi seurata, ovatko tuen hakijat saaneet erilaisia tuki aikaisemmin sekä toisaalta tärkeää olisi tuottaa tietoa tukien vaikuttavuudesta pidemmällä aikavälillä hankkeiden jälkeen.

LÄHTEET

State Support for Digital Content Creation in Finland. Evaluation of the DigiDemo Programme in 2003-2006” (OKM 2008:39)

DigiDemo-ohjelman arviointitutkimus (2011) Tarja Savolainen. Cupore. Verkkojulkaisu 9/2011.

><https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/tarja-savolainen-digidemo-ohjelmasta-tuetut-hankkeet-2007-2011><

Kopiosto/AVEKin nettisivut (tukiohjeet):

><https://www.kopiosto.fi/AVEK/tuen-hakijoille/tukiohjeet/><

Kopiosto/AVEKin nettisivut (ajankohtaista):

>https://www.kopiosto.fi/avek/ajankohtaista/ajankohtaista_arkisto/2012-2013/fi_FI/avek_toimintaker-tomus_2011_2012/<

Luovien alojen rahoituskartta (Julkinen rahoitus luoville tekijöille: Mahdollisuuksia buustata luovan alan yrityksen kehittämistä)

Julkinen rahoitus luovien alojen yrityksissä. Ramboll Management Consulting. Työ- ja elinkeinoministeriö. Innovaatio. 26/2013

LIITTEET

Sähköinen kysely DigiDemo-, CreaDemo- sekä CreMA-määrärahoja vuosina 2014-2017 saaneille toimijoille

Hankkeen taustatiedot

1. Hankkeen tunnistetiedot

- Hankkeen nimi: _____
- Hankekoodi (ei pakollinen): _____

2a. Hankkeen aloitusajankohta (Valikko: kk/vuosi)

2b. Hankkeen päättymisajankohta, jos hanke on päätynyt (Valikko: kk/vuosi)

3. Tuki-instrumentti, josta määräraha on saatu

- DigiDemo-määräraha
- CreaDemo-määräraha
- CreMA-määräraha

4. Tuen muoto

- Konseptituki
- Demotuki
- Pilottituki

5. Määrärahan saanut taho

- oikeustoimikelpoinen yritys
- yritysverkosto
- toiminimi
- ammattitoimintaa harjoittava yhdistys
- yksityishenkilö
- työryhmä

6. Montako hanketta olette kaikkiaan toteuttaneet DigiDemo, CreaDemo ja/tai CreMA tuilla?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- yli 5

7. Hankkeen sisältö (voit valita useamman)

- peli
- animaatio
- tv-formaatti/ohjelma
- viihdepalvelu
- yhteisöpalvelu
- musiikkipalvelu
- muu palvelu
- jokin muu, mikä? _____

8. Hankkeen tilanne (valitkaa parhaiten tilannetta kuvaava vaihtoehto)

- konseptin suunnittelu meneillään
- konsepti on valmis, mutta ei vielä demovaiheessa
- demo- tai pilottivaiheessa (demo /pilotti valmisteilla tai valmis)
- hanke on tuotantovaiheessa
- hankkeesta on kehittynyt myytävä tuote
- hankkeesta on kehitetty jatkotuote
- hankkeesta on kehitetty spin off-tuote
- hanke ei käynnistynyt tai se on keskeytetty*
- hanke on päättynyt
- jokin muu, mikä? _____

*Mistä syystä hanke ei käynnistynyt tai se keskeytyi? _____

9. Oliko hankkeenne jatkumoa aiemmin tehdylle kehittämistyölle?

- Kyllä*
- Ei

*Kuvaillkaa lyhyesti, millainen kehitystyö edelsi hankettanne (mainitkaa, jos olette saaneet edeltävään kehitystyöhön AVEKista tukea): _____

Hankkeeseen saatu kokonaisrahoitus

10. Hankkeen kokonaisrahoitus/arvio kokonaiskustannuksista (euroa): _____

11. Kuinka suuren osan AVEKilta saatu tuki kattoi hankkeen kokonaisrahoituksesta?

- 1-10 %
- 11-20 %
- 21-30 %
- 31-40 %
- 51-50 %
- 51-60 %

12. Mistä muualta hanke on saanut rahoitusta?

- TV-yhtiöt
- Tekes/Business Finland
- Sijoittajat/bisnesenkelit
- julkaisija /jakelija
- Teleoperaattori
- ELY-keskus
- Alueellinen rahoitus
- SES
- ESEK/MES
- ei haettu rahoitusta muualta
- ei saatu rahoitusta muualta
- rahoitushakemus on käsittelyssä
- jokin muu, mikä? _____

13. Olisiko hanke toteutettu ilman AVEK:n tukea?

- kyllä, täysin samanlaisena
- kyllä, mutta myöhemmin
- kyllä, mutta suppeampana
- kyllä, mutta tavoitteiltaan erilaisena
- ei
- en osaa sanoa

14. Miten hyvin rahoituksen hakemusprosessi ja hallinnointi mielestäsi toimi seuraavissa teemoissa (heikosti, välttävästi, kohtalaisesti, hyvin, erittäin hyvin)

- Tiedonsaanti rahoituksesta ja rahoituksen hausta
- Rahoituksen saannin ehdot ja kriteerit
- Rahoituksen hakuprosessi ja hallinnointi
- Palaute hakemuksesta ja hankkeesta
- Rahoituksen saanti ja hallinnointi kokonaisuutena

15. Arvioi seuraavia väittämiä (täysin eri mieltä, osittain eri mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, osittain samaa mieltä, täysin samaa mieltä)

- AVEKin tuki innosti ja aktivoi meitä käynnistämään kehitystyön
- AVEKin tuki kannusti meitä jatkamaan jo tehtyä kehitystyötä
- AVEKin tuki mahdollisti kehitys- ja innovaatiotoiminnan, jota ei muuten olisi tehty
- AVEKilta saatu määräraha lisäsi omaa panostustamme kehitystyöhön
- AVEKilta saatu määräraha vaikutti myönteisesti hankkeen muun lisä- ja jatkorahoituksen saantiin
- AVEKilta saatu määräraha kannusti meitä kunnianhimoiseen ajatteluun ja kehitystoimintaan

Kuvaillaa tuen aikaansaamia muita vaikutuksia (sisältö, laatu tms.): _____

Jos hankkeenne on päättynyt, mutta kehitystyöprosessi jatkuu, kuvaillaa, mitä rahoitusta olette saaneet kehitystyön jatkamiseen ja miten päädyitte hyödyntämään kyseistä rahoitusta: _____

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

16. Onko hankkeessa syntynyt tai syntymässä seuraavia tuloksia? (Ei (näyttää epätodennäköiseltä), Ei vielä, mutta myöhemmin (näyttää lupaavalta), Kyllä)

- uusi konsepti
- uusi demo
- uusi pilotti tai prototyyppi
- kaupalliseen tuotantoon mennyt sisältö
- uusi palvelu
- uusi tuote
- uusi liiketoimintaidea
- uusi liiketoiminta
- uusi yritys
- joku, muu mikä? _____

Mikä on mielestäsi hankkeenne keskeisin tulos? Perustele lyhyesti vastauksesi: _____

Kysymys vain yrityksille: Missä määrin arvioit hankkeella olleen vaikutusta yritykseenne seuraavissa asioissa: vähentynyt/heikentynyt, ei vaikutusta, kasvanut/parantunut jonkun verran, kasvanut/parantunut huomattavasti

- Yrityksen liikevaihto
- Yrityksen kannattavuus
- Yrityksen vakavaraisuus
- Yrityksen henkilöstön määrä

17. Missä määrin arvioit hankkeella olleen vaikutuksia seuraaviin asioihin: (ei lainkaan, vähän, jonkin verran, paljon, erittäin paljon)

- Sisältöosaamiseen
- Innovaatio-osaamiseen
- Ansaintaan ja toimeentuloon
- Liiketoimintaosaamiseen (ml. kaupallistaminen)
- Kyvykkyyteen toimia kaupallisilla markkinoilla
- Uusien tuote- ja palveluinnovaatioiden syntyyn
- Sisältöideoiden jalostumiseen kaupalliseen muotoon
- Uusien liiketoimintaideoiden syntyyn

- Uusien liiketoimintamallien kehittymiseen
- Verkostoitumiseen ja monialaiseen tuotekehitysyhteistyöhön

18. Miten arvioit AVEKin tuilla olleen laajemmin vaikutusta alan kehitykseen: (ei lainkaan, vähän, jonkin verran, paljon, erittäin paljon)

- Uuden digitaalisen sisältötuotannon syntyymiseen ja vahvistumiseen
- Audiovisuaalisten tai muiden kulttuurisisältöjen ja niiden kerronnan muotojen kehittymiseen
- Luovien alojen ja kulttuuri-yrittäjyyden kehittymiseen
- Luovien alojen innovaatiotoiminnan ja kehittämiskulttuurin vahvistumiseen
- Uusien yritysten syntyyn
- Luovan alan yritysten aseman vahvistumiseen markkinoilla
- Luovan alan toimijoiden keskinäisen yhteistyön ja verkostoitumisen kehittymiseen
- Luovien alojen ja muiden toimialojen yhteistyön kehittymiseen
- Alan työpaikkojen säilymiseen
- Uuden työn ja työpaikkojen syntyymiseen
- Alan yritysten aseman vahvistumiseen markkinoilla
- Alan yritysten liiketoimintaedellytysten paranemiseen
- Alan yritysten liiketoiminnan uudistumiseen
- Suomen kehittymiseen merkittäväksi sisältöteolliseksi maaksi

Kehittämistarpeet

19. Miten AVEKin DigiDemo, CreaDemo ja CreMA -rahoitusta voisi kehittää? _____

20. Muita näkemyksiä rahoituksesta tai palautetta AVEKille: _____